DOCUMENT RESUME

ED 289 371 FL 017 085

TITLE	Informator Do Spaw Przesiedlenia w Stanach Zjednoczonych = Resettlement Guide, Polish. A Guide for Refugees Resettling in the United States.
INSTITUTION	Center for Applied Linguistics, Washington, D.C.
SPONS AGENCY	Department of State, Washington, DC. Bureau of Refugee Programs.
PUB DATE	[87]
NOTE	100p.; For related documents, see FL 017 083-086.
PUB TYPE	Reference Materials - General (130) -- Guides - General (050)
LANGUAGE	Polish
EDRS PRICE	MF01/PC04 Plus Postage.
DESCRIPTORS	Acculturation; *Adjustment (to Environment); Compensation (Remuneration); Cultural Context; *Daily Living Skills; *Employment; Interpersonal Communication; *Land Settlement; Occupational Mobility; Public Education; *Refugees; *Social Services; Social Values; Sociocultural Patterns; Voluntary Agencies
IDENTIFIERS	*Polish People

ABSTRACT

The resettlement guide, in Polish, describes the initial stage of resettlement and the processes that refugees undergo as new arrivals. The information is intended to prepare refugees for the first few weeks in an American community and to explain fundamental aspects of American life. An initial chapter outlines issues and procedures in pre-arrival arrangements, resettlement, and legal status and explains some common refugee misconceptions about their reception and status in the United States. Subsequent chapters describe aspects of employment in the United States (employment and benefit types, pay, getting a job, and job mobility), income and expenditures (budgeting, shopping, and banking services), education systems for children and adults, the American social, political, and religious system (including social services, the health care system, government and law, religion in American life, and church sponsorship), and daily living (personal communication, papers to carry, cars, alcohol, privacy, punctuality, personal habits, social conventions, money matters, and weights and measures). Notes on American holidays and special days and a list of voluntary agencies are contained in final chapters. (MSE)

****
* Reproductions supplied by EDRS are the best that can be made *
* from the original document. *
****

ED289371

"PERMISSION TO REPRODUCE THIS MATERIAL HAS BEEN GRANTED BY

G.R. Tucker

TO THE EDUCATIONAL RESOURCES INFORMATION CENTER (ERIC)."

U.S. DEPARTMENT OF EDUCATION
Office of Educational Research and Improvement
EDUCATIONAL RESOURCES INFORMATION CENTER (ERIC)

X This document has been reproduced as received from the person or organization originating it.

☐ Minor changes have been made to improve reproduction quality.

• Points of view or opinions stated in this document do not necessarily represent official OERI position or policy.

INFORMATOR DO SPRAW PRZESIEDLENIA

W

STANACH ZJEDNOCZONYCH

Niniejszy *Informator do Spraw Przesiedlenia w Stanach Zjednoczonych* jest jest przejrzaną wersją czterech skryptów przygotowanych przez Centrum Lingwistyki Stosowanej (Center for Applied Linguistics) w roku 1982 i finansowany przez amerykański Departament Stanu. Jest on owocem wspólnych wysiłków przedstawicieli amerykańskich Organizacji Przesiedleńczych, Centrum Lingwistyki Stosowanej, Amerykańskiego Biura Programów dla Uchodźców i Międzynarodowego Komitetu Migracyjnego (ICM).

Mimo, że treść tego informatora została ustalona w porozumieniu między Biurem Programów dla Uchodźców i Departamentem Stanu, nie jest ona odbiciem polityki tej instytucji i rządu federalnego.

Departament Stanu zastrzega sobie nieodwołalne prawo (bez prawa wyłączności i tantiemów) do reprodukcji, publikowania i innego używania tego informatora dla celów rządowych.

SPIS TREŚCI

PRZEDMOWA

Rozdział I PROCES PRZESIEDLENIA 1

A. Wprowadzenie

1. Okres przed przyjazdem do USA 2

a. *Przyjęcie na emigrację: Kto jest uchodźcą?*
b. *Oświadczenie*
c. *Koszty podróży*
d. *Nadwaga i amerykańskie przepisy celne*

2. Przesiedlenie 6

a. *Czego się oczekuje od uchodźców?*
b. *Fundusze przesiedleńcze*
c. *Sponsorzy: Kto to jest sponsor?*
d. *Okres po przyjeździe*

3. Status prawny 9

a. *Status uchodźcy*
b *Wizy-93*
c *Status stałego mieszkańca*
d *Obywatelstwo*

4. Niektóre, często spotykane błędne wyobrażenia o życiu w USA 13

5. Adaptacja 15

B. Wnioski

Rozdział II ZATRUDNIENIE W STANACH ZJEDNOCZONYCH 19

A. Wprowadzenie

1. Rodzaje zatrudnienia 20

a. *Praca niewykwalifikowana*
b *Praca wykwalifikowana*
c *Prace specjalistyczne*

2. Rodzaje świadczeń socjalnych 23

a *Emerytalne ubezpieczenie społeczne (Social Security)*
b *Zapomoga dla bezrobotnych (Unemployment Compensation)*
c *Rekompensata pracownicza (Workers Compensation)*
d *Ubezpieczenie na życie (Life insurance)*
e *Ubezpieczenie medyczne (Health or Medical Insurance)*
f *Programy emerytalne (Retirement Plans)*
g *Chorobowe (Sick Leave)*
h *Urlop (Annual Leave)*

3. Pensja i potrącenia 25

a *Pensja*
b *Potrącenia*

4. Otrzymanie pracy 30

a *Źródła informacji o pracy*
b. *Szukanie pracy*
c *Życiorys*

5. Zmiany pracy - Mobilność zawodowa i awans 39

a *W pracy*
b *Awans zawodowy*
c *Zmiany pracy*

B. Wnioski

Rozdział III DOCHODY I WYDATKI 43

A. Wprowadzenie

1. Gospodarowanie dochodami 43

a *Stałe wydatki*
b *Zmienne wydatki*

2. Zakupy 45

a *Źródła informacji o zakupach*
b *Robienie tanich zakupów*
c *Gdzie robić zakupy*
d *Płacenie za towary*
e *Podatek od sprzedaży i paragony kasowe*
f *Gwarancje*
g *Zwrot towaru*
h *Korzystanie z kredytów*

3. Usługi bankowe 51

a *Konto czekowe (Checking Accounts)*
b *Konto oszczędnościowe*
c *Pożyczki*
d *Sejfy bankowe*

B. Wnioski

Rozdział IV SZKOLNICTWO W STANACH ZJEDNOCZONYCH 55

A. Wprowadzenie

1. Szkolnictwo dla dzieci 56

a. *Rodzaje szkół*
b. *Co należy wiedzieć o szkołach*
c. *Częste problemy*
d. *Praca i szkoła*
e. *Odpowiedzialność rodziców*
f. *Możliwości kształcenia po ukończeniu szkoły średniej*

2. Oświata dla dorosłych 63

a. *Angielski jako drugi język (ESL)*
b. *Podstawowe programy szkoleniowe dla dorosłych*
c. *Szkoły zawodowe i techniczne*
d. *Szkoły wyższe i uniwersytety*
e. *Służba wojskowa*

B. Wnioski

Rozdział V AMERYKAŃSKI SYSTEM SPOŁECZNY 69

A. Wprowadzenie

1. Świadczenia socjalne 70

a. *Programy pomocy finansowej*
b. *Inne programy*

2. Amerykańska służba zdrowia 72

a. *Publiczna ochrona zdrowia*
b. *Prywatni lekarze*
c. *Kliniki*
d. *Szpitale*
e. *Pogotowie służby zdrowia*
f. *Dentyści*
g. *Pokrywanie kosztów usług medycznych i dentystycznych*

3. Rząd i prawo 77

a. *Struktura polityczna w USA*
b. *Partie polityczne i wybory*
c. *Wolność zagwarantowana prawem*
d. *Prawo w Stanach Zjednoczonych*
e. *Porady prawne*
f. *Egzekwowanie prawa i bezpieczeństwo publiczne*

4. Religia w Ameryce 80

a. *Religia w amerykańskim życiu*
b. *Rola kościoła w przesiedleniu*

B. Wnioski

Rozdział VI WSKAZÓWKI NA CO DZIEŃ 85

Pytanie o drogę i proszenie o pomoc 85
Dokumenty, ktore należy mieć przy sobie 85
Samochód 85
Informacja telefoniczna 85
Alkohol 86
Nieformalność 86
Sfera prywatna 86
Punktualność 86
Palenie tytoniu 87
Higiena osobista 87
Dawanie napiwków 87
Pisownia cyfr 87
Sprawy pieniężne 88
Wagi i miary 88

Rozdział VII AMERYKAŃSKIE ŚWIĘTA 91

Rozdział VIII ORGANIZACJE DOBROWOLNE W USA 95

PRZEDMOWA

Informator dotyczący przesiedlenia został napisany, aby pomóc Państwu w przystosowaniu się do życia w Stanach Zjednoczonych.

Opisuje on wstępny etap przesiedlenia i procesy, przez które Państwo przejdziecie jako nowo przybyli do Stanów Zjednoczonych. Celem informacji zawartych w skrypcie jest przygotowanie Państwa do pierwszych tygodni życia w społeczeństwie amerykańskim i poinformowanie o fundamentalnych aspektach życia w Stanach, takich jak: zatrudnienie, szkolnictwo, rząd, prawo i konsumeryzm (sprawy konsumpcji i podejścia do konsumpcji).

Informator ten jest dostępny w kilku innych językach. Żadna z tych wersji nie jest wprawdzie dosłownym tłumaczeniem skryptu, tym niemniej przekazuje te same informacje.

Mimo tego, iż informacje zawarte w skrypcie są relatywnie szczegółowe i możecie Państwo uznać je za pożyteczne przed i po przyjeździe do Stanów Zjednoczonych, to jednak celem nie jest dostarczenie wszystkich informacji, które mogą być potrzebne do przystosowania się do życia w Stanach Zjednoczonych. Żaden skrypt nie może przekazać wszystkiego, co człowiek powinien wiedzieć, ponieważ przesiedlenie jest złożonym procesem. Najważniejszą wartością ułatwiającą udaną adaptację w Stanach Zjednoczonych jest otwartość i gotowość akceptowania nowych informacji i doświadczeń.

Życzymy powodzenia!

ROZDZIAŁ I

PROCES PRZESIEDLENIA

A. WPROWADZENIE

Ze zrozumiałych względów Stany Zjednoczone nazywane są często krajem emigrantów. Większość dzisiejszych Amerykanów to potomkowie emigrantów, którzy opuścili swój kraj ojczysty w poszukiwaniu wolności i szans życiowych i pamiętają wyrzeczenia i ciężką pracę potrzebne do zbudowania życia w obcym kraju. Naród amerykański to naród pluralistyczny, ceniący różnorodność kulturową i akceptujący nowo przybyłych, którzy chcą pracować i przyczyniać się do rozwoju amerykańskiego społeczeństwa.

W momencie znalezienia się w obcym kraju, uchodźcy ponoszą wyłączną odpowiedzialność za udaną integrację w społeczeństwie tego kraju. Tym niemniej, na początku przesiedlenia będą oni najprawdopodobniej potrzebowali pomocy. Kto udzieli tej początkowej pomocy?

W odpowiedzi na to pytanie należy podać, że w USA będą to organizacje dobrowolne we współpracy z rządem Stanów Zjednoczonych. Organizacje dobrowolne są instytucjami prywatnymi, nierządowymi, nie nastawionymi na osiąganie zysku, z których wiele związanych jest z Kościołem. Są one od lat zaangażowane w przesiedlenie uchodźców i działają według postanowień Umowy o Współpracy, zawartej z Departamantem Stanu i Biurem do Spraw Uchodźców, regulującej sprawy przesiedlenia uchodźców w Stanach Zjednoczonych.

Udział rządu federalnego w przesiedleniu emigrantów jest zjawiskiem ostatnich lat. Wcześniejszy napływ imigrantów, od poczatku jego istnienia odbywał się bez ingerencji rządu, a prywatne organizacje dobrowolne ponosiły całkowitą odpowiedzialność za przesiedlenie.

Należy wiedzieć, że poprzez lata każda z tych organizacji wykształciła swoje własne podejście do problemów przesiedlenia. Dlatego też różne organizacje prowadzą różnorodną politykę i stosują odmienne praktyki. Różnice te występują nie tylko między poszczególnymi organizacjami, ale również między lokalnymi biurami tych samych organizacji. Tym niemniej, każda z organizacji stara się w początkowym okresie przesiedlenia zaspokoić

podstawowe potrzeby uchodźców i pomóc im w zrozumieniu życia w Stanach Zjednoczonych.

1. OKRES PRZED PRZYJAZDEM DO USA

a. *Przyjęcie na emigrację: Kto jest uchodźcą?*

Rząd Stanów Zjednoczonych decyduje (zgodnie z prawem USA i kryteriami selekcji) o tym, kto będzie przyjęty do USA jako uchodźca.

Osoby starające się o wyjazd jako uchodźcy muszą złożyć podanie w biurze Imigracji i Naturalizacji (Immigration & Naturalization Service - INS) i odbyć wywiad prowadzony przez oficera INS. Zgodnie z paragrafem 101(a)(42) ustawy o uchodźcach z 1980 roku uchodźcą jest:

> «osoba przebywająca poza granicami kraju, którego jest obywatelem lub przebywająca poza granicami kraju, w którym posiadała ostatnio prawo pobytu (dla osób nie posiadających obywatelstwa) i która nie może lub nie chce wrócić do tego kraju lub nie może lub nie chce pozostać pod ochroną prawną tego kraju, z powodu prześladowań, lub uzasadnionej obawy o prześladowania ze względu na rasę, religię, narodowość, członkowstwo w różnych organizacjach społecznych, lub przekonania polityczne»

Poza decydowaniem o tym, kto zostanie przyjęty do Stanów Zjednoczonych jako uchodźca, USA ustala również roczne liczby emigrantów i kryteria ich selekcji. Rząd Stanów Zjednoczonych określa ilu uchodźców i z jakich krajów może być przyjętych do USA. Roczne liczby imigrantów, którzy mają być przyjęci każdego roku fiskalnego, obejmującego okres od października do września, są zmienne.

Ustalana jest również liczba określająca ilość uchodźców, którzy mogą być przyjęci z różnych obszarów świata. Istnieje pięć takich obszarów geograficznych: Afryka, kraje Bliskiego Wschodu, Europa Wschodnia/Związek Radziecki, Ameryka Łacińska i Azja Południowo-Wschodnia. Ilość uchodźców przyjmowanych z różnych obszarów świata jest różna; np. z jednego obszaru może być przyjętych niewielu, a z innego kilkadziesiąt tysięcy. W zwiazku z tym będziecie Państwo jednymi z wielu emigrantów przyjętych z różnych krajów - Afganistanu, Etiopii, Polski, Związku Radzieckiego, Kuby, Wietnamu i

wielu innych - którzy przybywają każdego roku do Stanów Zjednoczonych.

Od momentu przyjęcia uchodźcy do USA, sprawy przesiedlenia - to znaczy udzielanie pomocy emigrantom w pierwszym okresie życia w USA - są załatwiane przez organizacje charytatywne. Organizacje te uznają, że uchodźcy są ludźmi, którzy wybrali Stany Zjednoczone jako kraj, gdzie rozpoczną oni nowe i wolne życie. Organizacje dobrowolne przejmują odpowiedzialność za udzielanie pomocy i umożliwienie nowego startu.

b. Oświadczenie

Uchodźcy przyjęci na emigrację i przebywający jeszcze w kraju, z którego ma nastąpić wyjazd proszeni są przez organizację, w której są zarejestrowani o podpisanie oświadczenia napisanego w języku ojczystym. Jest to konieczna formalność związana z przyjęciem do Stanów Zjednoczonych.

OŚWIADCZENIE SKŁADANE PRZEZ UCHODZCÓW W ORGANIZACJACH DOBROWOLNYCH (WZÓR)

Nazwisko: _____

Numer sprawy: _____

Wkrótce przyjedziecie Państwo do Stanów Zjednoczonych jako uchodźcy i będziecie sponsorowani przez jedną z Organizacji Dobrowolnych.

Wasza organizacja znajdzie lokalnego opiekuna, czyli sponsora, lub sama będzie udzielała początkowej pomocy związanej z przesiedleniem.

Zadaniem sponsorstwa jest doprowadzenie Państwa do samowystarczalności tak szybko jak to jest możliwe, zwykle poprzez pracę.

Prosimy o podpisanie niżej podanego oświadczenia, jeżeli Państwo zgadzacie się z warunkami sponsorstwa:

1. Przyjmę przesiedlenie do jakiegokolwiek miejsca w USA, jeżeli nie mam krewnych albo przyjaciół, którzy chcieliby i mogliby mi pomóc.

2. Jeżeli zaakceptuję zaproponowane mi miasto, nie oczekuję po przyjeździe przeniesienia ani pomocy w przeniesieniu do innego miasta.

3. Przyjmę mieszkanie, które zostanie na początku udostępnione mnie i mojej rodzinie.

4. Jeżeli jestem w wieku produkcyjnym i mogę pracować, przyjmę każdą dostępną pracę, niezależnie od tego czy jest ona w moim zawodzie, czy nie. Rozumiem, że mogę zmieniać pracę poźniej, jeżeli będę rozczarowany, ale organizacja dobrowolna albo sponsor nie będą pomagali mi w znalezieniu innej pracy.

5. Przyjmuję do wiadomości, że będę musiał(a) sam(a) zadbać o finansowanie i zapewnienie sobie nauki. Kursy angielskiego są zwykle bezpłatne i dostępne w godzinach wieczornych.

Świadek _____ Podpis _____

Data _____ Data _____

Uchodźcy proszeni są o podpisanie tego oświadczenia, które wyjaśnia warunki sponsorstwa.

c. *Koszty podróży*

Koszty biletu lotniczego zostaną pokryte pożyczką Międzynarodowego Komitetu Migracyjnego (Intergovernmental Committee for Migration - ICM) z funduszy udostępnionych przez rząd amerykański.

Cena biletu lotniczego z tego samego punktu za granicą jest stała, niezależnie od miejsca przeznaczenia w USA i w każdym przypadku będzie ona niższa niż cena regularnego lotu.

Przed odlotem do USA podpiszecie Państwo zobowiązanie spłaty kosztów biletu lotniczego. Wymaga się od Państwa spłaty tej pożyczki. Ściąganie tych funduszy będzie dokonywane przez organizację dobrowolną, która jest Państwa sponsorem. Można je spłacać w miesięcznych ratach - na początku nawet bardzo małych - lub jednorazowo. Pożyczka ta nie jest oprocentowana i należy ją spłacić całkowicie. Spłacone pieniądze zwracane są do biura ICM i wykorzystywane na pokrycie kosztów podróży innych uchodźców, którzy chcą wyemigrować do USA. Spłata tej pożyczki umożliwia przyszłym uchodźcom otrzymanie tej samej pomocy, którą Państwo otrzymali.

d. *Nadwaga i amerykańskie przepisy celne*

Limit wagi do 22 kg na osobę obowiązuje Państwa jak i innych pasażerów podróżujących klasą turystyczną. Opłata za nadwagę powyżej podanego limitu jest Państwa prywatną sprawą. Ani ICM ani organizacja dobrowolna nie dysponują funduszami na zapłacenie za transport dodatkowego bagażu. Pytania dotyczące rozwiązywania tego problemu jak również spraw związanych z przewozem zwierząt powinny być skierowane do organizacji dobrowolnej przed wyjazdem do USA.

Amerykańskie prawo celne zabrania wwozu do USA niektórych rzeczy pochodzących z obcych krajów. Należą do nich: narkotyki, owoce, rośliny, warzywa i świeże mięso. Lekarstwa poświadczone receptą nie podlegają temu zakazowi. Ważne jest aby przed wyjazdem zasięgnąć w organizacji informacji dotyczącej przepisów celnych.

2. PRZESIEDLENIE

a. *Czego się oczekuje od uchodźców?*

Powodzenie przesiedlenia będzie bardziej zdeterminowane Państwa własną postawą niż rodzajem pomocy, którą otrzymacie. Powinniście Państwo być świadomi tego, że Amerykanie w większości cenią postawę samodzielności. Mimo, że ochotnicy lub pracownicy organizacji dobrowolnych będą starali się wskazać właściwe kierunki działania i pomóc w zrozumieniu różnic między życiem w USA i w ojczystym kraju uchodźcy, tym niemniej będą od niego oczekiwali wykazania inicjatywy w budowaniu życia w Stanach Zjednoczonych.

Od wszystkich osób zdolnych do pracy oczekuje się podjęcia pracy tak szybko jak to jest możliwe, nawet, jeżeli praca ta nie ma związku z poprzednim doświadczeniem zawodowym i nie jest wysoko płatna.

Od osób pragnących skorzystać z kursów języka angielskiego oczekuje się, że będą jednocześnie pracowały. Idealnym rozwiązaniem jest rozpoczęcie nauki angielskiego natychmiast po podjęciu decyzji o wyjeździe do Stanów Zjednoczonych, a napewno w okresie przejściowym w kraju, w którym uchodźca czeka na wyjazd.

Oczekuje się od uchodźców samodzielności i nie zdawania się na ciągłą pomoc, liczenie na siebie i zabezpieczenie bytu rodzinie. Ich powodzenie będzie w dużym stopniu zależało od tego, jak dobrze zapoznają się z amerykańskim prawem i zasadami zachowania się. Nie należy odrzucać własnego systemu wartości ale przyjąć i zrozumieć amerykański, aby przystosować się do życia w USA. Większość sponsorów i pracowników organizacji przesiedleńczych rozumie trudną sytuację uchodźców i zdaje sobie sprawę z faktu, że adaptacja jest kwestią czasu, tym niemniej oczekuje się od emigrantów uzyskania jak najszybciej niezależności finansowej.

b. *Fundusze przesiedleńcze*

Organizacje dobrowolne rozpoczynają formalności emigracyjne już przed przyjazdem uchodźców do USA i podejmują kroki związane z ich przyjęciem i wstępną lokalizacją.

Otrzymują one obecnie skromny jednorazowy «zastrzyk» funduszy federalnych na pokrycie kosztów powstałych przed przyjazdem i na

zaspokojenie podstawowych potrzeb uchodźców po przyjeździe. Każda z organizacji dysponuje tymi funduszami według własnego uznania, co ustalone jest pisemną umową.

W związku z tym, że proces przesiedlenia może być długi i kosztowny, a fundusze rządowe nie wystarczające na zaspokojenie wszystkich potrzeb, *organizacje dobrowolne poszukują pomocy ochotników w celu uzupełnienia tych środków.*

c. *Sponsorzy: Kto to jest sponsor?*

Niektórzy z tych ochotników są osobami prywatnymi lub grupami ludzi takimi jak: parafie, synagogi, czy kluby etniczne. Takie właśnie osoby prywatne lub grupy ludzi określa się mianem sponsorów. *Ofiarowują one ochotniczo i dobrowolnie swoją pomoc.* Sponsorzy rozumieją trudności, które uchodźcy mogą mieć w przystosowaniu się do życia w obcym społeczeństwie, trudności z otrzymaniem i utrzymaniem pracy, płaceniem rachunków i podatków i wysyłaniem dzieci do szkoły. Najczęściej sonsorami są Amerykanie o średnich zarobkach. *Ochotnicy ci nie są opłacani za świadczenie pomocy dla uchodźców i nie są do niej zobowiązani prawnie; chcą oni być tylko pomocni.*

Jeżeli uchodźcy przyjeżdzają do krewnych lub znajomych, wtedy organizacja dobrowolna liczy na to, że udzielą oni emigrantom podobnej pomocy, jaką świadczą sponsorzy nie spokrewnieni z uchodźcami. W wielu przypadkach uchodźcy otrzymują pomoc głównie od personelu organizacji dobrowolnych. W innych przypadkach będzie to kombinacja dwóch podanych wyżej źródeł pomocy.

Dlatego też, w zależności od kroków dotyczących przesiedlenia podjętych przez Państwa organizacje, Waszym sponsorem, odpowiedzialnym za zaspokojenie najbardziej podstawowych potrzeb, może być ochotnik, grupa ochotników, przyjaciel lub krewny, albo przedstawiciel organizacji. Podstawową odpowiedzialność za zaspokojenie najniezbędniejszych potrzeb ponosi mimo wszystko Państwa organizacja dobrowolna. Ona jest Waszym pierwszym sponsorem.

d. *Okres po przyjeździe*

Po przyjeździe do Stanów Zjednoczonych uchodźcy będą przywitani na lotnisku, gdzie przejdą przez amerykańską kontrolę celną; oficerowie INS skontrolują dokumenty i dopełnią formalności wjazdowych; jeżeli uchodźca

kontynuuje podróż do miejsca końcowej lokalizacji, zostanie poinformowany o lotach połączeniowych. Na lotnisku w miejscu przeznaczenia zostaniecie Państwo przywitani przez krewnych, przyjaciół, ochotników lub pracowników organizacji dobrowolnej i zawiezieni do miejsca pobytu.

Możecie być Państwo umieszczeni w pokoju lub mieszkaniu przygotowanym dla Was, lub będziecie musieli czasowo przebywać w niedrogim hotelu wynajętym przez Waszą organizację dobrowolną, lub możecie mieszkać z inną rodziną uchodźczą, krewnymi, przyjaciółmi, lub z kimś innym ze społeczeństwa. Zakwaterowanie w tymczasowym mieszkaniu może oznaczać konieczność pozostania w nim do momentu otrzymania pracy.

Osoby biorące udział w procesie przesiedlenia takie jak: krewni, przyjaciele, ochotnicy i pracownicy organizacji przesiedleńczych pomogą Państwu znaleźć się w nowym społeczeństwie. Mogą oni również:

1. pomóc znaleźć stałe mieszkanie

2. pomóc w otrzymaniu karty Social Security (emerytalne ubezpieczenie społeczne)

3. poinformować jak należy robić zakupy i gospodarować posiadanymi pieniędzmi.

4. pomóc w korzystaniu z lokalnych środków transportu publicznego (autobusy i/lub pociągi) i poinformować o trasach prowadzących do/z domu i innych określonych miejsc.

5. wyjaśnić amerykańskie zwyczaje i prawo

6. pomóc w zapisaniu dzieci do szkoły

7. poradzić lub pomóc w otrzymaniu pracy

8. pomóc w zapoznaniu się z innymi świadczeniami na rzecz środowiska dostępnymi na danym obszarze poprzez:

a) skierowanie lub zawiezienie (jeżeli jest to konieczne) na badania lekarskie do publicznej kliniki. Uchodźcy mogą być proszeni o poddanie się badaniom lekarskim tuż po przyjeździe do USA. Zaświadczenia zdrowia są czasami wymagane przez amerykańskich pracodawców, szkoły publiczne lub instytucje socjalne.

b) znalezienie publicznych lub prywatnych kursów języka angielskiego lub ochotników udzielających prywatnych lekcji.

Ochotnicy ci mogą również (jeżeli jest to konieczne) spędzić trochę czasu z Państwem na oprowadzeniu po domu, wskazaniu substancji i urządzeń, które mogą być niebezpieczne. Mogą oni wyjaśnić problemy lub po prostu pomóc Państwu czuć się częścią nowego społeczeństwa. W miarę możliwości uchodźca powinien zwracać się o pomoc najpierw do krewnych, przyjaciół lub osoby sponsorującej (jeżeli sponsorem jest któraś z tych osób), w drugiej kolejności do lokalnego lub regionalnego biura organizacji dobrowolnej i w końcu, gdyby poprzednio wymienione osoby nie udzieliły pomocy, do biura federalnego organizacji.

W wielu okręgach uchodźcy mogą szukać pomocy w lokalnych biurach socjalnych, które nie są oficjalnie powiązane z narodowymi biurami organizacji przesiedleńczych. Poza świadczeniem pomocy dla mieszkańców danego okręgu, biura te mogą być pomocne dla uchodźców.

Bez względu na pomoc, którą Państwo otrzymacie, ważne jest aby podkreślić, że każdy uchodźca jest całkowicie odpowiedzialny za udane przesiedlenie. Oczekuje się od Państwa wykazania inicjatywy w budowaniu nowego życia w USA. Wasz sukces będzie Waszym własnym osiągnięciem.

3. STATUS PRAWNY

a. *Status uchodźcy*

Karta I-94: Każdy z Państwa wjeżdża do USA ze *statusem uchodźcy.* W momencie wjazdu do Stanów Zjednoczonych, oficerowie Biura Imigracji i Naturalizacji nadają moc obowiązującą karcie I-94, która upoważnia uchodźców do pobytu i pracy w USA. *Ta własnie karta jest najważniejszym dokumentem uchodźcy aż do momentu uzyskania prawa stałego pobytu (zielona karta) w USA.*

Kartę tą (I-94) należy trzymać w bezpiecznym miejscu i nie zgubić jej. Powinno się mieć również jej kopie. W przypadku utraty tej karty kopia będzie posiadała wymagane dane aby móc otrzymać duplikat. Karta ta posiada ośmiocyfrowy numer rejéstracyjny uchodźcy (Alien Registration Number) poprzedzony literą «A». Numer ten jest powszechnie znany pod nazwą «numeru A». Biuro INS gromadzi informacje o każdym uchodźcy pod

tym właśnie numerem.

A oto kilka informacji dotyczących statusu uchodźcy, które powinniście Państwo znać

1. Uchodźcy przebywają legalnie w Stanach Zjednoczonych i mogą pozostać z tym statusem tak długo jak tylko zechcą. Jednocześnie nabywają oni prawa zmiany statusu uchodźcy na status stałego mieszkańca po okresie 1 roku pobytu w USA, pod warunkiem, że nie łamali amerykańskiego prawa.

2. Jeżeli jest to konieczne, uchodźca może podróżować poza obszarem USA, ale musi najpierw otrzymać w biurze INS dokument podróży (Refugee Travel Document). INS pobiera opłatę manipulacyjną, ale podania nie są automatycznie załatwiane pozytywnie. Dokument ten upoważnia do ponownego wjazdu na terytorium USA ze statusem uchodźcy. Tym niemniej należy skontaktować się z organizacją przed planowaniem podróży. Istnieje kilka zasad, których każdy powinien być świadomy. Na przykład, podróż do kraju pochodzenia przeczy roszczeniu danej osoby do prawa posiadania statusu uchodźcy. Mogłoby to być uważane przez amerykańskie władze imigracyjne za porzucenie statusu uchodźcy w USA i osoba ta mogłaby nie uzyskać prawa ponownego wjazdu do Stanów Zjednoczonych. Również kraj pochodzenia mógłby nie zezwolić na powrót do USA. Do przekroczenia granicy jakiegokolwiek kraju wymagana jest wiza wjazdowa, udzielenia której kraj ten może Państwu odmówić. Organizacja przesiedleńcza może pomóc w wypełnianiu wymaganych formularzy przy składaniu wniosku o dokument podróży w biurze INS.

3. Uchodźcy mogą złożyć wnioski o «sprowadzenie do USA» małżonków i małoletnich dzieci stanu wolnego. Procedura ta znana jest pod nazwą «Wiza 93». Ze względu na jej ważność dla wielu uchodźcow będzie ona szczegółowo opisana w kolejnym podrozdziale.

b. WIZY-93: Przyjazd na stałe małżonków i nieletnich dzieci stanu wolnego. Paragraf 207 (c) (2) Ustawy o Uchodźcy z roku 1980

Rząd USA zdaje sobie sprawę z faktu, że wielu uchodźców często pozostawia lub staje się w inny sposób odseparowanymi od swoich małżonków i dzieci opuszczając kraj ojczysty. Mogą oni, zgodnie z obowiązującymi przepisami, starać się natychmiast po przyjeździe o «sprowadzenie» tych właśnie członków rodziny do USA.

Uchodźcy, których małżonkowie lub nieletnie dzieci stanu wolnego przebywają za granicą, niezależnie od ich obywatelstwa czy kraju obecnego pobytu, powinni poinformować swoje organizacje dobrowolne o posiadanej rodzinie i prosić o pomoc w wypełnieniu podań na «wizę 93».

Wiza 93 upoważnia tylko do przyjęcia małżonków i nieletnich dzieci stanu wolnego uchodźcy. Nie daje ona gwarancji na to, że małżonkowie lub nieletnie dzieci otrzymają zezwolenie na wyjazd od władz kraju, w którym przebywają.

Uchodźcy mogą składać wnioski na wizę 93 dopiero po przyjeździe do Stanów Zjednoczonych i tylko wtedy, jeżeli związek małżeński został zawarty przed przyjęciem do USA jako uchodźcy. Emigranci składający wnioski na wizę 93 powinni informować swoją organizację dobrowolną o każdej zmianie adresu aż do chwili przyjazdu rodziny.

Małżonkowie i nieletnie dzieci stanu wolnego przyjeżdżające do uchodźców na wizę 93 otrzymują również status uchodźcy w USA.

c. *Status stałego mieszkańca*

Karta I-551: Po okresie jednego roku pobytu od momentu wjazdu na terytorium USA, uchodźcy nabywają prawa do starania się o status stałego mieszkańca. Biuro INS nie pobiera żadnej opłaty manipulacyjnej za złożenie podania o zmianę statusu emigranta na status stałego mieszkańca. Podanie należy złożyć w biurze INS, któremu podlega miejsce stałego pobytu uchodźcy. Wraz ze zmianą statusu otrzymuje się nowy dokument - kartę I-551. Jest to plastykowa karta w przezroczystej obwolucie ze zdjęciem, znana pod nazwą «zielona karta» («green card»). Status stałego mieszkańca nie jest przyznawany automatycznie. Większość organizacji dobrowolnych pomoże Państwu wypełnić właściwe formularze i złożyć je w biurze INS. Ponieważ organizacje współpracują na stałe z INS, dlatego znają wymagania i mogą zapobiec niepotrzebnym problemom.

Oto kilka informacji, dotyczących statusu stałego mieszkańca, które uchodźcy powinni znać

1. Obcokrajowcy posiadający status stałego mieszkańca uważani są, jak sama nazwa wskazuje, za stałych mieszkańców w USA. Mogą oni pozostać w USA z tym statusem całe życie, bez konieczności otrzymania obywatelstwa amerykańskiego.

2. Obcokrajowcy ze statusem stałego mieszkańca mogą wstąpić do Amerykańskich Sił Zbrojnych.

3. Stali mieszkańcy USA moga podróżować poza terytorium USA, ale muszą najpierw otrzymać w biurze INS zezwolenie na powrót (Re-entry Permit). Dokument ten jest ważny dwa lata. Biuro INS pobiera opłatę manipulacyjną za przyjęcie wniosku. Do przekroczenia granic innych krajów wymagane są wizy. Na podróże do Kanady i Meksyku zielona karta jest wystarczającym dokumentem (posiadanie wiz i zezwolenie na powrót do USA nie są wymagane).

4. Obcokrajowcy ze statusem stałego mieszkańca mogą składać w biurze INS podania na «sprowadzenie» małżonków nieżonatych synów i niezamężnych córek w dowolnym wieku. Podania te po pozytywnym rozpatrzeniu kwalifikują członków rodziny do drugiej kategorii preferencyjnej amerykańskiego prawa imigracyjnego. Małżonkowie oraz nieżonaci synowie i niezamężne córki, którzy kwalifikują się do tej kategorii, otrzymują również status uchodźcy. Ilość wiz przyznawanych tej kategorii osób jest ograniczona i procedura ta może trwać od kilku miesięcy do kilku lat zanim wyżej wymienieni członkowie rodzin będą przyjęci do USA jako imigranci.

d. Obywatelstwo

Obywatelstwo amerykańskie jest przywilejem, a nie prawem czy obowiązkiem. Uchodźcy nabywają prawa do starania się o amerykańskie obywatelstwo po pięciu latach od daty wjazdu do USA. A oto niektóre wymagania:

1. zmiana statusu uchodźcy na status stałego mieszkańca (zielona karta),

2. pobyt w USA przez łączny okres 30 miesięcy z przerwami nie dłuższymi niż 6 miesięcy jedorazowo, (Jeżeli chcecie Państwo opuścić USA na okres dłuższy niż 6 miesięcy powinniście zasięgnąć informacji na temat wpływu takiego pobytu na sprawę otrzymania obywatelstwa,

3. niekaralność za poważne przestępstwa,

4. osoba starająca się o obywatelstwo nie może być dobrowolnym członkiem partii komunistycznej,

5. podstawowa znajomość amerykańskiej historii i struktury władzy,

6. podstawowa znajomość języka angielskiego (tzn. umiejętność mówienia, czytania i pisania),

7. właściwa postawa moralna,

8. pobyt w stanie, w którym składane jest podanie przez co najmniej 6 miesięcy.

Podania o przyznanie obywatelstwa składa się w biurze INS. O przyznaniu tego statusu decyduje wywiad prowadzony pod przysięgą. Dodatkowe informacje dotyczące składania podań i przygotowania się do otrzymania amerykańskiego obywatelstwa można otrzymać w biurze INS lub w organizacji dobrowolnej. Za przyjęcie i rozpatrzenie podania biuro INS pobiera opłatę manipulacyjną. Naturalizowani obywatele USA mają prawo do pewnych przywilejów. Na przykład: mają oni prawo posiadania amerykańskiego paszportu. Należy zauważyć, że wjazd do wielu krajów uwarunkowany jest posiadaniem wizy. Naturalizowany obywatel USA ma prawo głosu, jak również może składać wnioski na «sprowadzenie» małżonków, rodziców, żonatych/zamężnych, nieżonatych lub niezamężnych dzieci będących w dowolnym wieku, rodzeństwa. Dodatkowe informacje dotyczące tych wniosków można otrzymać w biurze INS lub w organizacji dobrowolnej.

4. NIEKTÓRE CZĘSTO SPOTYKANE BŁĘDNE WYOBRAŻENIA O ŻYCIU W USA

Pierwsze miesiące pobytu w Stanach Zjednoczonych są bardzo ważne i często trudne. Wbrew temu, co być może słyszeliście Państwo o życiu w Stanach Zjednoczonych, rzeczywistość może się okazać całkiem odmienna. Być może należy urealnić oczekiwania. Doświadczenie wskazuje, że jednym z czynników istotnie utrudniających proces przesiedlenia i adaptację są nierealne oczekiwania, które niektórzy uchodźcy mają po przyjeździe do USA.

Uchodźcy nie powinni oczekiwać że: sponsorzy i organizacje dobrowolne udostępnią mieszkanie, żywność i inną pomoc w sposób nieograniczony; że pierwsza praca będzie wysoko płatna i będzie odpowiadała pracy wykonywanej ostatnio; że organizacje dobrowolne będą opłacały naukę; że mimo odrzucania oferowanych miejsc pracy będą otrzymywać pomoc finansową od organizacji przesiedleńczej.

Poniżej podanych zostało kilka ważnych informacji często mylnie rozumianych przez niektórych uchodźców. Mogą one działać zniechęcająco. Istotne jest aby zdawać sobie z tego sprawę i pamiętać, że czas i cierpliwość rozwiązują większość problemów.

1. Niektórzy uchodźcy sądzą czasami, że organizacje dobrowolne sprowadziły ich do USA i dlatego muszą dbać o nich w sposób nieograniczony. To jest nieporozumienie. Uchodźcy starają się o wyjazd do USA z własnego wyboru i są odpowiedzialni za swoje działania. Organizacje przesiedleńcze pomagają przy składaniu wniosków i formalnościach z tym związanych, jak również w przesiedleniu po przyjeździe. Tym niemniej organizacje te nie sprowadzają uchodźców do USA; emigranci składają aplikacje o przyjęcie na emigrację, otrzymują pożyczkę na podróż do Stanów Zjednoczonych i są akceptowani przez rząd USA.

2. Wkrótce po przyjeździe do USA niektórzy uchodźcy mają wrażenie, że nie będą mogli przystosować się do życia w USA, lub są rozczarowani brakiem natychmiastowych sukcesów w życiu. W takiej sytuacji można skorzystać z pomocy i rady organizacji dobrowolnej. Tym niemniej należy wiedzieć, że powrót do kraju, z którego nastąpił wyjazd lub wyjazd do innego kraju nie jest zawsze możliwy; zależy to od sytuacji finansowej uchodźcy i wymagań imigracyjnych kraju, do którego zamierza wyjechać. Organizacje dobrowolne nie są w stanie załatwić tych spraw. Prośby o dobrowolną repatriację do kraju ojczystego uchodźcy są kierowane i prowadzone przez biuro Wysokiego Komisarza Narodów Zjednoczonych do Spraw Uchodźców (UNHCR), które jest instytucją odpowiedzialną za takie sprawy.

3. Organizacje dobrowolne nie są prawnie zobowiązane do pomocy uchodźcom, jeżeli ci ostatni rezygnują z miejsca początkowego przesiedlenia. Ma to zastosowanie również w przypadku, gdy emigranci wrócą do tego miejsca później. Leży to w interesie uchodźcy, aby poinformować organizację dobrowolną, w dowolnym czasie przed przyjazdem do USA, o fakcie posiadania przyjaciół lub krewnych w USA. Organizacja dobrowolna będzie starała się umieścić uchodźcę w pobliżu tych osób.

4. Organizacje dobrowolne *nie mają* funduszy na opłacanie nauki (patrz rozdział «Szkolnictwo dla dorosłych»).

5. Niektórzy uchodźcy często sądzą, że służba medyczna w USA jest bezpłatna. Jest to nieporozumienie. Czasami można otrzymać ubezpieczenie medyczne poprzez pracodawcę lub można je wykupić samemu. Informacji dotyczących opłat za służbę medyczną można zasięgnąć w organizacjach

dobrowolnych, u sponsora, przyjaciół i krewnych lub urzędników publicznej służby zdrowia. (Patrz «Amerykański system służby zdrowia».)

6. Niektórzy uchodźcy myślą czasami, że dobrowolni sponsorzy otrzymują zapłatę za pomoc niesioną uchodźcom. Nie jest to prawdą. Osoby prywatne lub grupy ochotników, które dobrowolnie pomagają w przesiedleniu uchodźców, czynią to ze wspaniałomyślności i dobrej woli.

7. Uchodźcy podlegają amerykańskiemu prawu. Oni tylko, i nikt inny, są odpowiedzialni za wszystkie długi, które zaciągną, jak również za jakąkolwiek działalność kryminalną, którą podejmą. (Patrz: Amerykański rząd i prawo).

5. ADAPTACJA

Każdy, kto emigruje do innego kraju doświadcza w pewnym okresie po przyjeździe szoku adaptacyjnego o różnym nasileniu. Szok adaptacyjny można zdefiniować jako uczucie niezadowolenia i frustracji odczuwane przez osoby nie znające kultury kraju emigracji i nie mówiące jego językiem.

Ponadto, szok adaptacyjny wynika z nowego i całkiem odmiennego sposobu życia, jak również z niemożności osiągnięcia takiej samodzielności, jaką uchodźcy posiadali w kraju ojczystym.

Symptomem tego szoku może być frustracja z powodu nieumiejetności wykonywania codziennych obowiązków takich, jak robienie zakupów, korzystanie ze środków transportu publicznego, korzystanie z telefonów publicznych czy rozumienie znaków informacyjnych.

Inną oznaką szoku adaptacyjnego może być trudność w przystosowaniu się do różnych ról obejmowanych przez członków rodziny w nowym kraju, jak również małej tolerancji różnych grup etnicznych.

Jednak najważniejszą przyczyną szoku kulturowego może być niemożność przekazywania przyjaciołom i krewnym swoich reakcji i uczuć dotyczących życia w nowym kraju. Jeżeli nie ma się rodziny ani przyjaciół w nowym kraju, proces adaptacji może być wyjątkowo trudny.

Mimo tego, że czasami szok adaptacyjny może być poważnym problemem, należy wiedzieć jak można sobie radzić z nim, aby nie popadać w depresję. Poniżej podajemy kilka sugestii pomagających w pokonywaniu szoku adaptacyjnego.

1. Nie należy dopuszczać do tego, aby zakłopotanie wynikające z ograniczonej znajomości języka angielskiego prowadziło do zaniechania prób mówienia tym językiem.

2. Należy uczyć się jak najwięcej angielskiego, rozpocząć naukę tak wcześnie jak to jest możliwe i używać języka przy każdej okazji.

3. Należy zaprzyjaźnić się z Amerykanami i robić wiele rzeczy wspólnie z nimi.

4. Należy zgłębiać amerykańską kulturę poprzez akceptowanie amerykańskiego stylu życia, wspólną pracę i wspólne spędzanie wolnego czasu.

5. Należy oglądać telewizję i dyskutować o programach i reklamach telewizyjnych z amerykańskimi przyjaciółmi, którzy mogą wyjaśnić w jaki sposób telewizja odzwierciedla amerykańską kulturę i cenione wartości.

6. Należy zapisać się na kursy angielskiego, gdzie można spotykać inne osoby i dzielić się z nimi swoimi problemami.

7. Należy wstąpić do organizacji zrzeszających ludzi z tej samej grupy etnicznej i tego samego pochodzenia, gdzie można znaleźć wsparcie, którego człowiek potrzebuje.

Zachowywanie własnej kultury i etnicznej przynależności jest popierane w USA, dlatego też istnieją organizacje różnych grup etnicznych zapewniające rekreację, działalność społeczną i kursy informacyjne o USA.

8. Należy zaangażować się w działalność, która sprawiała przyjemność w kraju ojczystym.

9. Należy rozmawiać ze sponsorem lub przyjacielem o problemach adaptacji w nowym kręgu kulturowym.

10. Należy regularnie rozmawiać z rodziną. Każdy członek rodziny uchodźczej może przechodzić szok adaptacyjny w różnych okresach czasu i w różny sposób. Nawet dzieci mają problemy adaptacyjne.

11. Należy uzbroić się w cierpliwość nawet, jeśli czasami ogarnia człowieka zniechęcenie. Adaptacja wymaga czasu.

B. WNIOSKI

Opisaliśmy proces przesiedlenia mając na celu przekazanie uchodźcom tego, czego mogą realnie oczekiwać. Organizacje dobrowolne uważają, że uchodźcy powinni mieć wysokie aspiracje, jak również wolność i szansę na tak wysoki awans, jaki mogą osiągnąć dzięki swoim umiejętnościom i ciężkiej pracy. Uchodźcy powinni rozumieć, że te aspiracje nie będą zrealizowane natychmiast po przyjeździe.

Przystosowanie do nowej kultury może być trudne i nieść ze sobą stres dla wielu osób. Największe trudności wydają się przechodzić ci emigranci, którzy oczekują zbyt dużo, zbyt wcześnie po przyjeździe. Mogą oni czuć się rozczarowani, źli lub smutni, albo dlatego, że sponsor nie pomógł tak jak oni tego oczekiwali, lub być może dlatego, iż ich pierwsza praca nie była w wybranym zawodzie, albo dlatego, że pierwsze mieszkanie nie było tak dobre jak sobie wymarzyli.

W większości przypadków sprawy te ulegają poprawie poprzez ciężką pracę, czas i cierpliwość. Dzięki lepszemu zrozumieniu procesu przesiedlenia uchodźcy mogą skoncentrować swoje wysiłki i energię na działaniach pomagających w osiągnięciu celu, którym jest samodzielność i samo-realizowanie się.

ROZDZIAŁ II

ZATRUDNIENIE W STANACH ZJEDNOCZONYCH

A. WPROWADZENIE

Jako uchodźcy jadący do USA powinniście Państwo wiedzieć, że Amerykanie cenią samodzielność. Jeżeli będą możliwości zatrudnienia, oczekuje się od Państwa podjęcia pracy i rozpoczęcia samodzielnego życia tak szybko jak to jest możliwe, nawet, jeżeli praca nie ma związku z poprzednio wykonywanym zawodem lub jest nisko płatna. Oczekuje się od uchodźców, że staną się ekonomicznie niezależni w możliwie najkrótszym czasie po przybyciu do USA. Amerykanie uważają, że ludzie zdolni do pracy powinni pracować i nie być zależni od pomocy innych.

Usługi pośrednictwa pracy będą dostępne i pomocne w poszukiwaniu zatrudnienia. W związku z tym jednak, że zatrudnienie nie jest gwarantowane przez rząd amerykański, sponsora czy organizację sponsorującą, ważnym czynnikiem determinującym podjęcie pracy zgodnej z kwalifikacjami jest osobista inicjatywa i zdolności.

Pierwsza praca może nie być pracą w wyuczonym zawodzie, ale w USA respektuje się gotowość ludzi do podjęcia przejściowej pracy na jakimkolwiek stanowisku, z myślą o zmianie na lepszą przy nadarzającej się okazji. Chociaż pozostanie w jednym miejscu pracy przez przynajmniej sześć miesięcy pomaga w otrzymaniu dobrych referencji, to jednak ludzie są wolni w staraniach o inne prace, odpowiadające ich kwalifikacjom.

Metody pracy i wymagania zawodowe w różnych krajach są bardzo często różne. Czasami brak jest wyraźnych odpowiedników dla pewnych zawodów. Uchodźcy powinni być na początku przygotowani na przyjęcie jakiejkolwiek pracy, nawet jeśli prestiż jej nie będzie taki jak prestiż pracy wykonywanej ostatnio w Polsce. Istnieją jednak możliwości awansu dla tych osób, które wykazują się zdolnościami i uporem. Amerykanie cenią ludzi, którzy dzięki własnej pracy i inicjatywie przechodzą z nisko płatnych stanowisk na wyższe pozycje.

Praca jest bardzo ważnym elementem życia w USA obejmującym zarówno mężczyzn jak i kobiety. Kobiety stanowią połowę siły roboczej i pracują na

stanowiskach pracowników niewykwalifikowanych, jak i specjalistów. Pracują również ludzie starzy i młodzi. Dzieci uczy się cenić pracę i samodzielność od wczesnych lat życia. Mogą one, na przykład, roznosić gazety codziennie rano przed pójściem do szkoły, lub pracować na pół etatu po zajęciach, lub w czasie wakacji. Poznają przy tym nie tylko wartość pracy, w tym pracy fizycznej, ale uczą się również jak postępować z pieniędzmi i stać się samowystarczalnymi. Pragnienie niezależności prowadzi wiele starszych osób do odrzucenia myśli pójścia na emeryturę w wieku 65 lat.

1. RODZAJE ZATRUDNIENIA

a. Praca niewykwalifikowana

Większość ludzi wchodzących na amerykański rynek pracy rozpoczyna pracę na niższych stanowiskach pracowników niewykwalifikowanych. Wiele osób, w tym również Amerykanie przechodzący szkolenie lub studiujący, pracuje często na stanowiskach pracowników niewykwalifikowanych do momentu ukończenia nauki. Potem wykorzystują otrzymane z tych prac referencje przy szukaniu pracy zgodnej z otrzymanym wykształceniem.

Brak znajomości angielskiego nie powinien przeszkodzić w podjęciu pracy, ale może utrudnić otrzymanie lepszej pracy. Wielu uchodźców pracuje na niższych stanowiskach ucząc się angielskiego, lub zdobywając inne kwalifikacje zwiększające ich szanse na zdobycie lepszej pracy.

Pracę niewykwalifikowaną można znaleźć prawie w każdej dziedzinie w pełnym wymiarze godzin lub na pół etatu. Podjęcie kilku prac jednocześnie może być czasami konieczne do utrzymania się.

Podstawą zapłaty za prace niewykwalifikowane jest stawka godzinowa, w przypadku monterów, na przykład, stawka akordowa.

Stawka godzinowa. Wynagrodzenie oparte na stawkach godzinowych oblicza się według dokładnej ilości przepracowanych godzin. W większości firm pełny etat obejmuje 35 do 40 godzin pracy w tygodniu (lub siedem do ośmiu godzin dziennie).

Pracownicy zatrudnieni według stawek godzinowych są uprawnieni do *wynagrodzenia za nadgodziny*, jeżeli pracują więcej godzin w tygodniu niż przewiduje pełny etat. Wynagrodzenie za pracę w nadgodzinach (więcej niż

40 godzin w tygodniu) jest zwykle półtora raza wyższe od normalnej stawki. Praca w nadgodzinach jest płatna tylko wtedy, kiedy pracodawca prosił pracownika o wykonanie jej. Praca po godzinach bez wcześniejszej prośby ze strony pracodawcy może prowadzić do nieotrzymania zapłaty za te godziny.

Czasami praca w nadgodzinach może być wymagana jako normalna część pracy i wtedy pracownik otrzymujący dodatkowe wynagrodzenie *nie ma* przywileju odmawiania wykonywania pracy w nadgodzinach. *Odmowa wykonania wcześniej uzgodnionej pracy po godzinach może spowodować utratę zatrudnienia.*

Stawki godzinowe różnią się w zależności od rodzaju pracy. Za wiekszość prac niewykwalifikowanych otrzymuje się minimalne dopuszczalne wynagrodzenie lub nieco więcej. *Minimalna dopuszczalna stawka jest stawką, którą większość pracodawców może zapłacić swoim pracownikom. Ustalana jest ona przez rząd federalny.* Niektóre stany mogą mieć swoje własne prawa dotyczące stawek minimalnych i ustalać tę stawkę na nieco wyższym poziomie. O wysokości stawek minimalnych można się dowiedzieć dzwoniąc do stanowego urzędu pracy (state labor office) w miejscu zamieszkania. Wyjątki od praw dotyczących stawek minimalnych mogą mieć miejsce tylko w przypadku otrzymywania przez pracownika dodatkowego wynagrodzenia (np. napiwki dla kelnerów). Niższa stawka płacona przez pracodawcę będzie zrekompensowana dodatkowym wynagrodzeniem dając w efekcie całkowity dochód odpowiadający dochodowi liczonemu według minimalnej stawki lub nieco więcej.

Praca na akord. Stawka akordowa jest często stosowana w produkcji masowej w przedsiębiorstwach montażowych. Gwarantuje ona pracownikowi stałą tygodniową pensję plus dodatkowe wynagrodzenie za każdą wykonaną ponad normę część. Zasadnicza stawka akordowa zapewnia pracownikom tylko to, co zarobiliby pracując według stałych stawek minimalnych. Tylko przez wyprodukowanie wielu części ponad wymagane minimum otrzymuje się dodatkowe wynagrodzenie. Ten typ płacy może być bardzo korzystny zarówno dla pracodawcy jak i dla pracownika.

b. Praca wykwalifikowana

Praca wykwalifikowana wymaga zazwyczaj pewnego przygotowania zawodowego lub wykształcenia, jak również znajomości angielskiego. Na stanowiskach dla pracowników wykwalifikowanych zarabia się więcej niż za pracę niewykwalifikowaną, a poza tym wynagrodzenie wzrasta wraz z podnoszeniem kwalifikacji i większym doświadczeniem. W USA praca

wykwalifikowana może być traktowana jako punkt wyjścia do dalszej kariery zawodowej-*punkt wyjścia do możliwości awansu zawodowego i większych zarobków.* W zależności od dziedziny zatrudnienia, niektóre stanowiska pracy wykwalifikowanej mogą być lepiej opłacane niż stanowiska specjalistyczne. Praca wykwalifikowana dostępna jest prawie we wszystkich dziedzinach zatrudnienia i wykonywana jest na pełny etat.

Większość uchodźców nie będzie mogła otrzymać natychmiast pracy wykwalifikowanej, jeśli nie przejdzie odpowiedniego szkolenia zawodowego. Większość firm zatrudnia pracowników na stanowiskach niewykwalifikowanych, przed przesunięciem do pracy wykwalifikowanej. Podejmując nisko-płatną pracę w swoim zawodzie można zwiększyć swoje szanse na otrzymanie lepszej pracy, albo w tej samej firmie, albo w swoim zawodzie. Ludzie pracujący na wyższych stanowiskach otrzymują normalną początkową pensję za godziny, lub w rozliczeniu tygodniowym. Jest ona wyższa od pensji liczonej według stawki minimalnej i z reguły pracownicy nabywają prawa do wynagrodzenia za nadgodziny, jeżeli pracują dłużej niż przewiduje normalny tydzień pracy.

c. *Prace specjalistyczne*

Niektóre zawody, takie jak lekarz, dentysta i prawnik, obwarowane są wieloma przepisami w USA. Kandydaci, obcokrajowcy muszą:

- mieć ukończone studia porównywalne ze studiami Amerykanów podejmujących pracę w tych zawodach,
- przejść test sprawdzający kwalifikacje,
- otrzymać licencję lub zezwolenie z tego stanu, w którym zamierzają pracować.

Ze względu na te wymagania, wielu zagranicznych specjalistów w tych dziedzinach musi przejść dodatkowe szkolenie przed staraniem się o licencje zawodowe. Osoby potrzebujące takiego przeszkolenia muszą być przygotowane na pokrycie kosztów nauki i innych opłat. Czasami dostępne są pożyczki lub stypendia. Jeżeli potrzebna jest pomoc finansowa, powinno się uzyskać informację o kosztach i ewentualnej pomocy z uniwersytetu lub innych instytucji szkoleniowych, na których planuje się naukę. W przeciwieństwie do tych mocno chronionych zawodów, istnieje wiele innych prac dla specjalistów z dziedziny byznesu, finansów, rządu i innych, które wymagają ukończenia czteroletniego uniwersytetu. Specjaliści startujący z

niższych stanowisk w tych dziedzinach mogą po pewnym czasie awansować na stanowiska odpowiadające ich kwalifikacjom.

Z jednej strony prace specjalistyczne mogą, w dalszej perspektywie, dawać wyższe wynagrodzenie niż jakiekolwiek inne prace, z drugiej strony jednak, należy zdawać sobie z tego sprawę, że specjaliści rozpoczynający dopiero pracę często zarabiają mniej niż wykwalifikowani robotnicy. Należy również wiedzieć, że pensja będzie wzrastała w miarę upływu czasu. Każdy może stwierdzić również, że będzie zarabiał mniej niż jego współpracownicy wykonujący tą sama pracę, którzy jednak są dłużej w przedsiębiorstwie.

W każdym zawodzie istotna jest znajomość angielskiego.

2. RODZAJE ŚWIADCZEŃ SOCJALNYCH

a. Emerytalne ubezpieczenie społeczne (Social Security)

Social Security jest programem emerytalnego ubezpieczenia społecznego, prowadzonym przez rząd federalny i dostępnym dla prawie wszystkich pracujących. Pracodawca i pracownik płacą rządowi podatek, który jest odliczany bezpośrednio od zarobków. Osoby pracujące we własnych przedsiębiorstwach też płacą ten podatek i są zobowiązane wypełniać indywidualnie formularze podatkowe, które otrzymuje się w biurze Social Security. Wszyscy objęci emerytalnym ubezpieczeniem społecznym mogą pójść na emeryturę w wieku 65 lat i otrzymywać ją z Social Security. Na emeryturę można przejść również w wieku 62 lat, ale jest ona wtedy mniejsza. Wysokość emerytury zależy od zarobków i ilości przepracowanych lat. System emerytalnego ubezpieczenia społecznego zapewnia rentę inwalidzką pracownikom niezdolnym do wykonywania pracy (fizycznie lub psychicznie). Nie istnieje limit wieku dla osób otrzymujących rentę inwalidzką. Aby otrzymać więcej informacji na ten temat należy skontaktować się z biurem Social Security.

b. Zapomoga dla bezrobotnych (Unemployment compensation)

Program zapomóg dla bezrobotnych (unemployment compensation) istnieje we wszystkich stanach i jest finansowany z podatków płaconych przez pracodawców. Jeżeli pracownik pracował przez określony okres czasu (zwykle sześć miesięcy) i stracił pracę z powodów, na które nie miał wpływu,

ma on zwykle prawo do otrzymania zapomogi dla bezrobotnych przez określoną ilość miesięcy. Jeżeli opuszcza się pracę bez istotnych powodów lub jest się wyrzuconym z pracy z istotnych powodów, można nie otrzymać zapomogi dla bezrobotnych.

Osoby otrzymujące zapomogę dla bezrobotnych muszą zarejestrować się w biurze zatrudnienia jako osoby szukające pracy.

c. *Rekompensata pracownicza (Workers' Compensation)*

Rekompensata pracownicza dostępna jest w większości stanów USA, ale ponieważ nie wymaga się od wszystkich pracodawców członkowstwa w stanowych programach rekompensat pracowniczych, nie wszyscy zatrudnieni są uprawnieni do otrzymywania tego świadczenia. Rekompensata pracownicza zapewnia tym, którzy są nią objęci częściowe przedłużenie otrzymywania zarobków i pokrycie opłat za służbę zdrowia w okresie, w którym pracownik jest niezdolny do pracy z powodu obrażeń odniesionych w pracy lub związanych z pracą. Świadczenia te wypłacane są zwykle w wypadku czasowego lub całkowitego inwalidztwa, na koszty leczenia i w razie stałego kalectwa. Niektórzy pracodawcy, którzy nie uczestniczą w stanowych programach rekompensat pracowniczych, mogą udostępniać podobne świadczenia poprzez inne ubezpieczenia na wypadek inwalidztwa.

d. *Ubezpieczenia na życie (Life insurance)*

Ubezpieczenie na życie jest czasami zagwarantowane przez pracodawcę. W takim przypadku, jego koszty mogą być całkowicie płacone przez pracodawcę lub częściowo przez pracodawcę, a częściowo przez pracownika. Ubezpieczenie na życie zapewnia zwykle wypłatę gotówki pracownikowi, który został poważnie lub na zawsze okaleczony w czasie lub poza pracą, albo rodzinie pracownika w wypadku jego śmierci.

e. *Ubezpieczenie zdrowia (Health or medical insurance)*

Ubezpieczenie medyczne jest czasami oferowane pracownikom przez firmę bezpłatnie lub za niewielką opłatą. Za dodatkową opłatą, ubezpieczeniem tym może być objęta rodzina pracownika. Nie wszyscy pracodawcy oferują to świadczenie. Różni się ono bardzo, w zależności od oferowanego programu ubezpieczeniowego.

f. Programy emerytalne (Retirement plans)

Są to programy świadczeń, w których uczestniczą zarówno pracodawcy jak i zatrudnieni. W większości tych programów zatrudniony płaci ze swojej pensji stałą sumę, a pracodawca dopłaca do niej odpowiedni procent od pensji zatrudnionego. Opłaty te wnosi się w okresie pracy w danym przedsiębiorstwie, a następnie otrzymuje się je z powrotem w postaci miesięcznych rat, kiedy pracownik jest zbyt stary, aby móc pracować. Zwykle pracownik musi pracować przez kilka lat w przedsiębiorstwie, zanim będzie miał prawo do korzystania z tego świadczenia.

g. Chorobowe (Sick leave)

Zwolnienie chorobowe jest świadczeniem przyznawanym prawie wszystkim pracownikom pełnoetatowym. Zwolnienie z pracy z powodu choroby jest różnie traktowane przez pracodawców. W wielu przedsiębiorstwach chorobowe nie jest płatne.

h. Urlop (Annual leave)

Urlop jest okresem wolnym od pracy przeznaczonym głównie na wypoczynek. Podobnie, jak w przypadku chorobowego, co miesiąc przysługuje określona ilość dni urlopowych. Większość pracodawców przyznaje płatne urlopy (tzn. że pracownik otrzymuje pełne wynagrodzenie za każdy dzień urlopu); inni pracodawcy nie przyznają urlopu. Przed wykorzystaniem urlopu należy zwykle otrzymać pozwolenie. Zwykle urlop można otrzymać po przepracowaniu określonego czasu w przedsiębiorstwie, na przykład 6 miesięcy lub jednego roku.

3. PENSJA I POTRĄCENIA

a. Pensja

W niektórych przypadkach, zwłaszcza, gdy pracodawca ma bardzo małe przedsiębiorstwo (lub niewielu pracowników), pracownicy mogą otrzymywać pensję w gotówce. Zasadniczo jednak, wynagrodzenie otrzymuje się w czekach. Otrzymując gotówkę, pracownik powinien dostać specjalną kopertę (pay envelope) lub rachunek z wyszczególnieniem wszystkich potrąceń i pozycji wynagrodzenia. Tym, którzy otrzymują wypłatę w formie czeków, obliczenia pensji i potrącenia podaje się na osobnej części czeku nazywanej

rozliczeniem czekowym (*pay-stub*). Rozliczenie to przedstawia pensję brutto, pensję netto i potrącenia.

Pensja brutto: Pensja podawana przy ofercie pracy jest zwykle sumą brutto. Wynagrodzenie brutto jest ogólną sumą pieniędzy zarobionych w danym okresie czasu *przed* dokonaniem jakichkolwiek potrąceń.

Pensja netto: Pensja, którą pracownik faktycznie otrzymuje jest wynagrodzeniem netto. Reprezentuje ona sumę wypłacaną pracownikowi, po dokonaniu wszystkich potrąceń.

b. Potrącenia

Potrącenia obliczane są od pensji brutto, w każdym okresie płatności i mogą być różnej wysokości. Występują dwa rodzaje potrąceń: *obowiązkowe* i *dobrowolne*.

Potrącenia obowiązkowe są wymagane przez prawo i muszą być dokonywane w każdym okresie rozliczeniowym. Obejmują one następujące pozycje:

1. *Federalny podatek dochodowy (Federal Income Tax).* Federalny podatek dochodowy musi być płacony przez wszystkie osoby mieszkające i pracujące w USA. Płacenie podatków jest wymagane przez prawo, a odmowa płacenia jest karana grzywną i/lub więzieniem. Rządowe podatki dochodowe umożliwiają finansowanie działalności rządu oraz federalnych programów i świadczeń takich jak obrona narodowa, pomoc zagraniczna i pomoc socjalna.

Rządowe podatki dochodowe odliczane są w każdym okresie płatniczym w postaci określonego procentu od zarobków każdej osoby. Procent ten określany jest w momencie rozpoczęcia pracy, kiedy wypełnia się druk W-4. W formularzu tym wymienia się wszystkie osoby pozostające na utrzymaniu pracownika, zdefiniowane przez kody amerykańskiego systemu podatkowego. Zwykle członkowie rodziny mieszkający za granicą nie są traktowani jako osoby pozostające na utrzymaniu podatnika.

Każdego roku, przed dniem 31 stycznia, pracodawcy muszą wysłać swoim pracownikom druk W-2 przedstawiający wykazy ich zarobków. Druk ten prezentuje całkowity dochód i wszystkie potrącenia dokonane z pensji brutto. Przechowywanie druków W-2 jest bardzo ważne, ponieważ pokazują one wysokość zapłaconego w ciągu roku podatku dochodowego. Są one potrzebne przy wypełnianiu własnych rocznych sprawozdań podatkowych. Sprawozdanie

to powinno być wypełnione i wysłane wraz z drukiem W-2 do władz finansowych (IRS) przed 15 kwietnia każdego roku. Formularze podatkowe można zazwyczaj otrzymać w bankach lub urzędach pocztowych.

W przypadku zapłacenia mniejszego podatku niż należny (np: poprzez podanie większej ilości osób pozostających na utrzymaniu niż w rzeczywistości i płacenie w ten sposób niższych podatków w każdym okresie rozliczeniowym), trzeba wyrównać tę sumę rządowi amerykańskiemu. Jeżeli pracownik zapłacił zbyt duży podatek, otrzyma zwrot od rządu. Dla osób mało zarabiających istnieje system kredytów na podatek dochodowy. Dzięki temu programowi możliwe jest odjęcie pewnej sumy od należnego do zapłacenia podatku, lub otrzymanie zwrotu pieniędzy nawet wtedy, gdy podatek nie został odciągnięty z zarobków pracownika.

Urząd finansowy (IRS) posiada wiele lokalnych biur. Należy udać się do jednego z nich, jeżeli potrzebuje się pomocy w wypełnianiu formularzy, lub ma się pytania dotyczące podatków.

2. *Podatek na społeczne ubezpieczenie emerytalne (Social Security Tax)* inaczej zwany *Federal Insurance Contribution Act (F.I.C.A.)* jest obliczany według stałego procentu od pensji brutto. Suma wypłacana w ramach FICA zwracana jest w miesięcznych ratach jako emerytura, po osiągnięciu przez pracownika odpowiedniego wieku emerytalnego (zwykle 65 lat) lub, gdy ulegnie on wypadkowi i nie jest zdolny do dalszej pracy.

3. *Stanowy podatek dochodowy (State Income Tax).* Stanowy podatek dochodowy jest pobierany tylko w niektórych stanach. W stanach, w których jest on obowiązujący, odliczany jest od wynagrodzenia brutto według stałego procentu (mniejszego zawsze od procentu na podatek federalny). Podatki stanowe umożliwiają finansowanie działalności stanu. Niektóre stany nie pobierają tych podatków w każdym okresie płatniczym, lecz czynią to osobno, na konkretne cele.

4. *Lokalny podatek dochodowy (Local Income Tax).* Na niektórych obszarach istnieje miejski/lokalny podatek dochodowy.

Potrąceniami dobrowolnymi są te opłaty, do płacenia których pracownik zadeklarował się sam, lub za które otrzymuje świadczenia, o które wystąpił. Potrącenia te mogą być dokonywane regularnie, w każdym okresie płatniczym (np. miesięcznie, co trzy tygodnie, 2 razy w miesiącu) i mogą obejmować ubezpieczenie zdrowia, składki na związki zawodowe lub ubezpieczenie na życie. Można też spotkać się z innymi potrąceniami w

zależności od przedsiębiorstwa i zapewnianych świadczeń. Niżej podajemy przykładowy wykaz zarobków - druk W-2. Pokazuje on wszelkiego rodzaju potrącenia, które mogą być dokonane z pensji pracownika.

Druk W-2, 1982

1 Control number		OMB No. 1545-0008	
2 Employer's name, address, and ZIP code The Shade Department Store, Inc. 7120 Woodruff Street Wheaton Shopping Center Wheaton, VA 22502		3 Employer's identification number	4 Employer's State number
		5 Statutory employee ☐ Deceased ☐ Legal rep ☐ 942 emp ☐ Subtotal ☐ Void ☐	
		6 Allocated tips	7 Advance EIC payment
8 Employee's social security number 123-45-6789	9 Federal income tax withheld 3.96	10 Wages, tips, other compensation 114.61	11 Social security tax withheld 6.93
12 Employee's name, address, and ZIP code John T. Wallas 18714 Jay Avenue Takoma Park, MA 22502		13 Social security wages 114.61	14 Social security tips
		16	
		17 State income tax 1.66	18 State wages, tips, etc. / 19 Name of State
		20 Local income tax	21 Local wages, tips, etc. / 22 Name of locality

Form W-2 Wage and Tax Statement 1985 — Copy C For EMPLOYEE'S RECORDS — This information is being furnished to the Internal Revenue Service — Department of the Treasury Internal Revenue Service

Wyciąg z zarobków i podatków;

2. Imię i nazwisko, adres i kod pocztowy pracodawcy
3. Numer identyfikacyjny pracodawcy
   Departament (Wydział)
   Przedsiębiorstwo
   Grupa
   Numer akt
5. a. Zatrudniony przez stan
   b. Pracownik zmarł
   c. program emerytalny
   d. Reprezentant prawny
   e. Zatrudnienie 942
   f. Razem przed opodatkowaniem
   g. Poprawki
   h. anulowano
6. Grupowe ubezpieczenie na życie
7. Wcześniejsze opłaty EIC
8. Numer ubezpieczenia społecznego pracownika
9. Pobrany federalny podatek dochodowy
10. Pensja, napiwki i inne dochody
11. Pobrany podatek FICA
12. Imię, nazwisko, adres, kod pocztowy pracownika
13. Płace FICA
14. Inne dochody FICA
16. Potrącona składka na stanowy zasiłek dla bezrobotnych i inwalidów
17. Stanowy podatek dochodowy
18. Płace stanowe
19. Nazwa stanu
20. Lokalny podatek dochodowy
21. Płace lokalne
22. Miejscowość i okręg

Stopa podatkowa ubezpieczenia społecznego (FICA) wynosząca 6.65% zawiera 1.30% na ubezpieczenie na zdrowie i 5.35% na fundusz rent i emerytur.

4. OTRZYMANIE PRACY

Poszukiwanie pracy zabiera dużo czasu i cierpliwości. Otrzymanie pracy wymaga chęci do pracy.

Po przyjeździe do Stanów Zjednoczonych i zasileniu rynku pracy, uchodźcy muszą starać się i konkurować o dostępne prace nie tylko z bezrobotnymi szukającymi zatrudnienia, ale również z osobami, które mają prace i starają się o lepsze. Jest rzeczą oczywistą, że każdy szukający pracy pragnie otrzymać jak najlepszą pracę, do której posiada odpowiednie kwalifikacje. Pracodawcy zatrudniają osoby najbardziej nadające się do pracy w ich przedsiębiorstwach, lub te, które wydają się byc najlepszymi do otrzymania danego stanowiska.

Aby móc konkurować i otrzymać pracę, uchodźcy muszą chcieć pracować i być przygotowani na przyjęcie jakiejkolwiek zaoferowanej pracy. Mając na celu otrzymanie i utrzymanie pracy należy wiedzieć że:

- prace nie czekają na uchodźców po ich przyjeździe do USA,

- uchodźcy konkurują o dostępne prace z innymi uchodźcami i z bezrobotnymi Amerykanami,

- o lepiej płatne i najbardziej pożądane prace konkurować będzie więcej osób,

- pierwsza praca w USA, którą otrzymają uchodźcy nie musi być pracą na resztę życia,

- do wykonywania wielu zawodów technicznych w USA wymagane jest posiadanie specjalnych uprawnień i licencji,

- stopień naukowy lub dyplom z Polski nie musi być koniecznie uznany w USA.

Ważna w poszukiwaniu pracy jest własna ocena swoich umiejętności, doświadczeń i kwalifikacji zawodowych związanych z pracą. Trzeba będzie nauczyć się jak najlepiej wykorzystać swoje kwalifikacje na amerykańskim rynku pracy. Należy pamiętać, że sami Amerykanie zmieniają prace, aby przystosować się do istniejącego rynku pracy i móc awansować. Ruchliwość zawodowa pozwala ludziom na łatwiejszą adaptację i zmianę charakteru pracy celem dostosowania jej do swoich umiejętności i zainteresowań.

Poszukiwanie pracy wymaga cierpliwości, wyobraźni i osobistej inicjatywy. Nawet jeżeli nie ma się natychmiast pracy, uchodźcy powinni nawiązać kontaky z potencjalnymi pracodawcami, pisząc lub dzwoniąc do nich. Wiele przedsiębiorstw prowadzi otwartą politykę personalną, przyjmując chętnie i stale podania o pracę i trzymając je w kartotekach do rozpatrzenia z chwilą zwolnienia się miejsc pracy. Im więcej pracodawców znających uchodźcę, tym większe będą jego szanse znalezienia pracy. Starając się o pracę, każdy powinien udokumentować fakt posiadania karty społecznego ubezpieczenia emerytalnego (Social Security Card) i karty I-94, która stwierdza posiadanie prawa do pracy. Jeśli stara się o pracę specjalisty powinno się zawsze mieć ze sobą życiorys.

a. *Źródła informacji o pracy*

1. *Przyjaciele i sponsorzy:* Kontakty osobiste mogą być często najlepszym źródłem informacji o pracy. Sponsor i znajomi będą prawdopodobnie mogli dostarczyć tych informacji. Wielu z nich, wiedząc o Państwa przyjeździe, mogło wstępnie dowiadywać się o pracę i wie, jakie prace są dostępne, jak również, o które prace uchodźcy mogą się natychmiast ubiegać. Powinno się zawsze wykorzystać takie możliwości.

2. *Organizacje Dobrowolne:* Organizacje dobrowolne zatrudniają często doradców do spraw pracy, którzy znają rynek pracy na danym obszarze i specjalizują się w szukaniu pracy dla uchodźców. Wielu z nich ma wieloletnie doświadczenie i nawiązane kontakty z przedstawicielami różnych branż gospodarczych. Bardzo często doradcy ci są najlepszym źródłem informacji o pracy. Ponieważ mają oni wielu interesantów, dobrze jest poznać ich i starać się regularnie kontaktować z nimi. Doradcy do spraw zatrudnienia szukają pracy wśród lokalnych przedsiębiorców, jak również poprzez inne źródła informacji o pracy, które podane są w tym podrozdziale.

3. *Stanowe i lokalne biura zatrudnienia:* Każdy stan ma państwowy urząd pośrednictwa pracy pomagający ludziom w znalezieniu pracy. Jest to pomoc bezpłatna. Rejestrując się w jednym z takich biur, otrzymuje się informacje o dostępnych pracach, odpowiadających umiejętnościom i wykształceniu.

4. *Prywatne, bezpłatne lub dochodowe biura pośrednictwa pracy:* Prywatne biura mogą świadczyć wiele tych samych usług, które świadczą stanowe i lokalne biura pośrednictwa pracy. Dochodowe biura pośrednictwa pracy *pobierają opłaty* skalkulowane jako procent miesięcznej lub rocznej pensji, jeśli klient przyjmie pracę zaproponowaną przez biuro. W niektórych przypadkach opłatę tę może przejąć pracodawca. Należy zasięgnąć

informacji na temat różnych biur zatrudnienia przed szukaniem pracy przez nie, ponieważ niektóre z nich mogą być bardziej zainteresowane pobraniem opłaty niż znalezieniem stałej pracy. Otrzymanie pracy poprzez pośrednictwo tych biur może trwać kilka miesięcy i nie powinno się liczyć wyłącznie na nie przy szukaniu pracy.

b. Szukanie pracy

Ponieważ znalezienie pracy powinno być jednym z głównych priorytetów, uchodźcy powinni również szukać jej sami, poprzez:

1. *Ogłoszenia o pracy (Want ads):* Ogłoszenia o pracy są chyba najważniejszym źródłem informacji o wolnych miejscach pracy na danym obszarze. Ogłoszenia te znaleźć można w codziennych lokalnych gazetach w dziale «Poszukiwana Pomoc» (Help Wanted) lub «Możliwości Zatrudnienia» (Employment Opportunities). Ogłoszenia o pracy są zwykle umieszczone w porządku alfabetycznym, przy końcu gazety i zawierają krótki opis pracy, jej wymogi i proponowane wynagrodzenie. Ogłoszenie podaje też numer telefonu lub adres, pod który należy się zgłosić.

Szukając pracy należy *codziennie* sprawdzać ogłoszenia o pracy i po znalezieniu odpowiedniej oferty skontaktować się *natychmiast* z ewentualnym pracodawcą. Odwlekanie konkretnych działań zmniejsza szanse otrzymania pracy. Gazety grup etnicznych są doskonałym źródłem informacji o pracy, głównie dla osób nie mówiących po angielsku.

2. *Wywieszki o pracy:* Wiele przedsiębiorstw umieszcza w swoich witrynach wywieszki informujące o wolnych miejscach pracy. Nawet, jeżeli oferowane prace nie są odpowiednie, należy wypełnić formularze na jakąkolwiek inną pracę, która może być dostępna w przyszłości. Nie należy wstydzić się starania o pracę w możliwie największej ilości miejsc, ponieważ zwiększa to tylko szanse otrzymania pracy.

3. *Żołte strony książek telefonicznych (Yellow Pages):* Część lokalnych książek telefonicznych z żółtymi stronami podaje w układzie branżowym i alfabetycznym wszystkie przedsiębiorstwa i instytucje. Dzwoniąc lub pisząc do przedsiębiorstw zatrudniających pracowników z konkretnymi kwalifikacjami można dowiedzieć się o wolnym miejscu, bądź też istniejącym czy przyszłym stanowisku pracy w danej specjalności.

4. *Czasopisma i biuletyny specjalistyczne:* Istnieje wiele specjalistycznych gazet i czasopism, które podają główne instytucje i przedsiębiorstwa związane

z zawodem uchodźcy oraz krótki opis instytucji i jej adres. Wydawnictwa te są ogólnie dostępne w bibliotekach publicznych i uniwersyteckich. Kontaktując się z jak największą ilością znalezionych adresów zwiększa się szansę znalezienia pracy i znajomość sytuacji na rynku pracy w danej specjalności.

c. *Życiorys (Curriculum vitae, resume)*

Osoby starające się o stanowiska specjalistyczne powinny przygotować staranny życiorys. Powinien on być dobrze napisany, poprawny gramatycznie, ortograficznie i z właściwą interpunkcją. Nie powinien być dłuższy niż na jedną stronę. Życiorys może różnić się formatem i stylem w zależności od zawodu i osobistych preferencji, ale zwykle zawiera informacje podzielone na kilka części obejmujących:

1. *Dane personalne.* Imię, nazwisko, adres i numer telefonu.

2. *Doświadczenie zawodowe i historia pracy.* W tej części wymienia się zwykle poprzednie miejsca pracy, zaczynając od ostatniego do pierwszego. Informacje, które muszą się tam znaleźć to: nazwa i adres pracodawcy, zajmowane stanowisko, krótki opis zakresu obowiązków i daty rozpoczęcia i zakończenia pracy. Kandydaci, którzy nie pracowali w ogóle, lub bardzo niewiele, powinni zamieścić inne istotne informacje, takie jak: specjalne nagrody, publikacje, udział w pracy lokalnych organizacji i realizacji projektów. Można również uzupełnić życiorys informacjami o pracy wykonywanej w kraju, z którego nastąpił wyjazd do USA.

3. *Wykształcenie i szkolenie zawodowe.* Powinna to być chronologiczna lista całej edukacji i wszystkich szkoleń. Lista ta powinna zawierać nazwy szkół, wykładane przedmioty, ilość lat nauki i wszystkie dyplomy, świadectwa, tytuły otrzymane za odbytą naukę. Informacje te powinny przedstawiać kwalifikacje kandydata starającego się o pracę.

4. *Różne informacje.* Są to dodatkowe informacje, które mogą, choć nie muszą, bezpośrednio odnosić się do pracy, o którą się stara. W części tej podaje się często przynależność do klubów i organizacji zawodowych, znajomość języków obcych i inne umiejętności, takie jak: pisanie na maszynie, umiejętność naprawy motocykli, szycie itd.

5. *Referencje.* W życiorysie często umieszcza się nazwiska, stanowiska i adresy osób bezpośrednio znających kwalifikacje kandydata na dane stanowisko. Mogą to być też osoby, które mogą wydać opinię o charakterze

kandydata, powiedzieć coś potencjalnemu pracodawcy o przeszłości i odpowiedzialności starającego się o pracę. Na przykład, można posłużyć się nazwiskiem sponsora.

Jeżeli wysyła się życiorys do pracodawcy przed wstępna rozmową, powinien towarzyszyć mu list przedstawiający (letter of introduction), zwany też «cover letter». Celem tego listu jest przedstawienie krótkiej charakterystyki aplikanta (najlepiej na jednej stronie), podanie powodu napisania listu i przedstawienie załączonych dokumentów. Pisząc list przedstawiający kandydat powinien:

- napisać go starannie i dokładnie na maszynie,
- zaadresować, jeśli jest to możliwe, do konkretnej osoby w danym przedsiębiorstwie,
- opisać dokładniej rodzaj poszukiwanej pracy i powód zwrócenia się do danej firmy,
- napisać go zwięźle, jasno i stylem urzędowym,
- załączyć kopię swojego życiorysu.

(Patrz przykład listu przedstawiającego na następnej stronie)

Przykład listu przedstawiającego

Uwaga: *List ten jest tylko przykładem. Powinno się w nim zamieścić dodatkowe informacje, które mogłyby być ważne dla osoby czytającej go. Powinien on jednak pozostać zwięzły i urzędowy.*

[Data]

Mr. John Jones, Director
Edison Electric Company
954 Atlantic Avenue
Chicago, Illinois 60021

Szanowny Panie Jones:

W dzisiejszym wydaniu Chicago Times przeczytałem, że w Pańskim przedsiębiorstwie jest wolny etat dla inżyniera elektryka. Chciałbym, aby rozważono moją kandydaturę na to stanowisko i dlatego też załączam mój życiorys.

Gdyby potrzebne były dodatkowe informacje związane z moim wykształceniem zawodowym lub sytuacją osobistą, chętnie dostarczę ich Panu.

Oczekuję szybkiej odpowiedzi.

Z poważaniem

Jan Smolinski
544 South Woodside Avenue
Chicago, Illinois 60653

[«Enclosure»]

[Date]

Mr. John Jones, Director
Edison Electric Company
954 Atlantic Avenue
Chicago, Illinois 60021

Dear Mr. Jones:

I read in today's issue of the Chicago Times that there is a position available with your company for an electrical engineer. I would like to be considered for this position and therefore attach a copy of my resume.

If you should require additional information regarding my education, work experience, or personal situation, I will be more than happy to provide it.

I look forward to your reply.

Sincerely yours,

Jan Smolinski
544 South Woodside Avenue
Chicago, Illinois 60653

Enclosure

Przykład życiorysu

JAN SMOLINSKI
544 South Woodside Avenue
Chicago, Illinois 60653 (312) 667-6969

CEL PRACY

Być zatrudnionym jako inżynier elektryk z zamiarem specjalizowania się w analizie obwodów.

WYKSZTAŁCENIE

Politechnika Poznańska, Poznań, Polska. Magister Inżynier Elektryk (stopień odpowiadający amerykańskim połączonym stopniom B.A. i M.A.) 1975-1980

DOŚWIADCZENIE ZAWODOWE

Młodszy inżynier elektryk w elektrowni poznańskiej. Wykonywana praca: kontrola stopnia zasilania.

Asystent na Politechnice Poznańskiej.

PUBLIKACJE

«Przegląd uniwersytecki» Nr 54 - 1981 «Elektrownie - Studium efektywności stopnia zasilania»

REFERENCJE

Dr. Frank Jones, Chairman
Department of Engineering, Woodrow College
Charleston, South Carolina 39060
Tel. (201) 510-7200

Mr. John Smith, sponsor, Tel. (416) 318-9711

JĘZYKI

Język polski (język ojczysty); rosyjski i niemiecki (umiejętność czytania); angielski (podstawowa umiejętność czytania); angielski (podstawowa umiejętność mówienia i pisania).

DANE PERSONALNE

Urodzony w Poznaniu, Polska, 20 maja 1955. Żonaty, dwoje dzieci. Przyjęty do Stanów Zjednoczonych jako uchodźca 30 marca 1980. Posiada prawo do pracy.

JAN SMOLINSKI
544 South Woodside Avenue
Chicago, Illinois 60653
(312) 667-6969

JOB OBJECTIVE

To be employed in the field of electrical engineering and eventually specialize in network analysis.

EDUCATION

Poznan Technical University, Poznan, Poland. Masters in Electrical Engineering (equivalent to U.S. undergraduate and masters degree combined), 1975-1980.

EXPERIENCE

Junior Engineer in the Poznan Electrical Utility Plant. Performed load-leveling control.

Teaching Assistant at the Poznan Technical University.

PUBLICATIONS

«Utility Plants: Load-Leveling Efficiency Study.» Poznan University Review, No. 54 (1981)

REFERENCES

Dr. Frank Jones, Chairman
Department of Engineering, Woodrow College
Charleston, South Carolina 39060
Tel. (201) 510-7200

Mr. John Smith, sponsor, Tel. (416) 318-9711

LANGUAGES

Polish (native); Russian and German (reading ability); English (basic reading ability); English (basic spoken and written ability).

PERSONAL INFORMATION

Born in Poznan, Poland, May 20, 1955. Married, two children. Admitted to the United States as a refugee on March 30, 1982. No restrictions on employment.

5. ZMIANA PRACY - MOBILNOŚĆ ZAWODOWA I AWANS

Praca jest kluczem do dobrobytu i pomyślnej adaptacji do życia w Stanach Zjednoczonych. Po otrzymaniu pracy najważniejszą rzeczą jest jej utrzymanie. Pierwsza praca uchodźcy w USA jest szczególnie ważna w zapoczątkowaniu historii pracy i zdobyciu doświadczenia zawodowego. Ponieważ pracodawcy nie są zainteresowani w zatrudnianiu i szkoleniu kogoś, kto zamierza pozostać w przedsiębiorstwie bardzo krótko, wskazane jest, aby utrzymać swoją pierwszą pracę przez około 6 miesięcy lub dłużej. Daje to opinię pracownika, na którym można polegać i zwiększa szanse na przyszły awans zawodowy.

a. W pracy

Aby utrzymać pracę, należy zdawać sobie sprawę z kilku spraw, na które amerykańscy pracodawcy szczególnie zwracają uwagę. Są to:

1. Punktualność i poczucie czasu. Jeśli przewiduje się spóźnienie do pracy, należy zadzwonić do przełożonego. Wielu pracodawców korzysta z kart zegarowych lub automatycznych zegarów, aby mieć dokładny zapis godzin przyjścia i wyjścia pracownika z pracy. Pracownicy, którzy często spóźniają się, mogą stracić pracę lub ich pensja zostanie «obcięta» (w wielu przedsiębiorstwach oznacza to potrącenie półgodzinnej stawki za każde 15 minut spóźnienia).

2. Nie należy pozwolić na to, aby prywatne sprawy ingerowały w sprawy pracy; należy unikać załatwiania prywatnych spraw w czasie godzin pracy.

3. Pytanie o rzeczy nieznane, a nie ukrywanie swojej niewiedzy w niektórych dziedzinach.

4. Podejmowanie inicjatywy uczenia się i wykonywania nowych zadań i obowiązków.

5. Wyrobienie w sobie przyjaznego nastawienia i swobodnej postawy, bez nadużywania nieoficjalności w środowisku pracowniczym.

Umiejętności i ciężka praca są powszechnie cenione i dobrze wynagradzane.

b. Awans zawodowy

Dążenie do awansu zawodowego i stałego polepszania sytuacji zawodowej jest mocno zakorzenionym elementem kultury amerykańskiej. Poprawianie pozycji zawodowej może być osiągnięte przez przejście różnych stopni pracy, zmianę przedsiębiorstw czy specjalizacji zawodowej, bądź też przez zadeklarowanie chęci przeprowadzenia się do innego miasta czy stanu. Nie należy jednak rezygnować z pracy przed zapewnieniem sobie następnej.

Awansować można również w wyniku analizy pracy pracownika, która jest częścią regularnej oceny pracy w wielu firmach. Ocena ta decyduje o tym, czy pensja pracownika zostanie podwyższona i czy awansuje on na lepsze stanowisko.

Awans może mieć miejsce, kiedy pracownik zmienia stanowisko w ramach tego samego przedsiębiorstwa. Aby móc awansować, trzeba czasami przejść dodatkowe szkolenie. Możliwości takiego szkolenia w USA można znaleźć w wielu środowiskach. Istnieją one nie tylko dla uchodźców, ale również dla wszystkich dorosłych pragnących je wykorzystać. (Patrz rozdział o Szkolnictwie dla dorosłych.)

c. Zmiana pracy

Zmiany pracy w USA, jako środek polepszania pozycji lub robienia kariery, są rzeczą dozwoloną i powszechnie oczekiwaną. Amerykańska siła robocza jest wyjątkowa ze względu na jej dużą mobilność, rozumianą jako zmiany stanowisk, jak również zmiany miejsc pracy. Jako osoby nowo przybyłe i zasilające rynek pracy, uchodźcy powinni wiedzieć, że aby iść «naprzód» i polepszać swoją sytuacje pracy, będą musieli mieć kilka prac w różnych przedsiębiorstwach, zanim w końcu osiągną ustabilizowaną pozycję.

Chcąc polepszać swoją pozycję poprzez zmiany pracodawcy, należy pamiętać, że ważną rzeczą przy szukaniu lepszej pracy jest wyrobienie sobie dobrej historii pracy w USA. Dlatego też należy wyrobić sobie dobrą reputację poprzez efektywność, punktualność i wzorowość w wykonywaniu swoich obowiązków zawodowych. Ważne jest również utrzymanie pierwszej pracy przez rozsądny okres czasu, od trzech do sześciu miesięcy, aby wyrobić sobie dobrą historię pracy i otrzymać dobre referencje. Należy pamiętać, że najlepszy okres na szukanie nowej pracy jest wtedy, kiedy się już pracuje.

Pracownik posiadający dobrą historię pracy może prosić o list polecający

z chwilą złożenia rezygnacji. Jest to prosty list od pracodawcy, przedstawiający w zarysie dobre cechy pracownika zaprezentowane w czasie pracy dla danego przedsiębiorstwa. Aby otrzymać dobry list polecający, należy zawsze mieć potrzeby pracodawcy na uwadze. Przed podjęciem nowej pracy, powinno się dać poprzedniemu pracodawcy *przynajmniej dwa tygodnie okresu* wypowiedzenia. Okres ten pozwoli pracodawcy na znalezienie następcy. Większość amerykańskich pracodawców nie traktuje zmiany pracy ze względów ekonomicznych czy chęci awansu, jako brak lojalności, chociaż będzie im prawdopodobnie przykro tracąc pracowników. Pracodawcy oczekują jednak okresu wypowiedzenia przed zakończeniem pracy przez pracownika.

Okres wypowiedzenia może być wymagany w pracy, a nieprzestrzeganie go, może prowadzić do utraty zarobku za wykonaną pracę.

B. WNIOSKI

Dla wielu uchodźców praca jest kluczem do pomyślnego przesiedlenia i adaptacji w Stanach Zjednoczonych. Pierwsza praca umożliwia zaspokojenie najbardziej podstawowych potrzeb finansowych, a później może prowadzić do lepiej płatnych prac, zapewniających zabezpieczenie finansowe. Uchodźcy uważają, że praca nie tylko pozwala na poznanie amerykańskich zwyczajów z nią związanych, ale daje również możliwość doskonalenia angielskiego poprzez konwersacje z Amerykanami i poznawanie amerykańskiej kultury.

Organizacje dobrowolne, sponsorzy, przyjaciele, krewni i specjalne programy pośrednictwa pracy mogą pomóc uchodźcom w znalezieniu pracy po przyjeździe do USA. Pierwsze prace mogą być nisko płatnymi pracami pracowników niewykwalifikowanych, ale mimo to ważne jest, aby otrzymać taką pracę i utrzymać ją przez pewien czas i w ten sposób wyrobić sobie historię pracy. Później można zmienić pracę i otrzymać wyższą pozycję. Na dłuższy okres czasu, zdolność do przystosowania się do amerykańskiego miejsca pracy będzie jednym z najważniejszych czynników, wpływających na końcowy sukces i szczęście uchodźców w Stanach Zjednoczonych.

ROZDZIAŁ III

DOCHODY I WYDATKI

A. WPROWADZENIE

Robienie zakupów, usługi bankowe, opłaty za podstawowe potrzeby, takie jak mieszkanie i żywność różnią się w różnych krajach. Wydatki na życie w Stanach Zjednoczonych są często bardzo wysokie i uchodźcy, którzy nie potrafią właściwie gospodarować pieniędzmi, oszczędzać i używać kredytów mogą znaleźć się w poważnych problemach finansowych.

Rozdział ten zawiera informacje o sprawach finansowych w USA, takich jak, gospodarowanie pieniędzmi, robienie zakupów i usługi bankowe.

1. GOSPODAROWANIE DOCHODAMI

Gospodarowanie pieniędzmi jest istotną sprawą, jeżeli mieszka się w Stanach Zjednoczonych i ma ograniczone dochody. Ustalanie budżetu domowego jest planowaniem mającym na celu zbalansowanie dochodów i wydatków. Nie można planować wyższych wydatków niż wynoszą dochody. Wydatki powinny w pierwszym rzędzie pokryć zakupy rzeczy, których człowiek potrzebuje. W miesięcznym budżecie w Stanach Zjednoczonych trzeba będzie prawdopodobnie uwzględnić wydatki, które nie miały miejsca poprzednio.

a. Stałe wydatki

W kategorii stałych wydatków - ustalonych sum, które należy prawdopodobnie płacić miesięcznie - będzie trzeba uwzględnić:

1. *Czynsz* - To będzie prawdopodobnie najwyższy stały miesięczny wydatek i najistotniejszy punkt budżetu domowego. Niezależnie od tego, czy podpisana została umowa o wynajęcie mieszkania czy nie, miesięczny czynsz powinien być płacony w ściśle określonym dniu. Jeżeli lokator nie płaci czynszu, lub często czyni to zbyt późno, może być wyeksmitowany z mieszkania. Otrzymywane dochody determinują mieszkanie, na które można sobie pozwolić.

2. *Świadczenia komunalne.* Świadczenia komunalne to - światło, gaz i woda. Koszty tych świadczeń mogą czasami być zawarte w czynszu. Częściej jednak należy podjąć odpowiednie kroki, aby firmy świadczące te usługi rozpoczęły dostarczanie światła, wody czy gazu. Rachunki za nie otrzymuje się w formie miesięcznego rozrachunku zawierającego następujące informacje: nazwisko i adres klienta, numer konta, okres rozrachunkowy, koszty usług (wraz z podatkami) i data, przed upływem której rachunek powinien być zapłacony. Opłatę za rachunek można przesłać pocztą lub dokonać jej osobiście. Niezależnie od tego, w jaki sposób płaci się za rachunki, ważne jest aby dokonywać tego terminowo. Jeśli rachunek nie zostaje uregulowany we właściwym czasie, można otrzymać karę lub świadczenie może być w końcu wstrzymane.

3. *Żywność.* Przy zakupach żywności zdumiewająca jest różnorodność oferowanych towarów. Należy jednak unikać pochopnego podejmowania decyzji. Powinno się kupować pożywne i niezbyt drogie produkty w ilościach wystarczających na kilka dni. Należy porównywać towary w podobnych opakowaniach, aby wybrać markę, która oferuje więcej za tę samą cenę, jak również sprawdzać datę ważności produktu. Żywność zakupiona po dacie ważności może być nieświeża lub wręcz zepsuta.

4. *Komunikacja.* Należy wkalkulować codzienne koszty transportu publicznego na dojazdy do i z pracy. Często można nabyć bilety miesięczne pozwalające na nieograniczoną ilość przejazdów w danym systemie transportu publicznego.

5. *Ubezpieczenie.* Bardzo często ludzie nie mogą pozwolić sobie na opłacenie wysokich kosztów leczenia lub kosztów ponownego kupna różnych rzeczy w przypadku ich utraty. Przy kupnie ubezpieczenia, płaci się pewną sumę pieniędzy prywatnej firmie ubezpieczeniowej, która w zamian gwarantuje zapłacenie wcześniej ustalonej sumy, jeśli nieszczęśliwe zdarzenie dotknie ubezpieczonego, lub członków jego rodziny. Niektóre rodzaje ubezpieczenia są niezbędne mimo, że ubezpieczenie ma charakter dobrowolny. Niżej podanych jest kilka rodzajów ubezpieczenia, które należy wziąć pod uwagę:

- *Ubezpieczenie medyczne,* które pokrywa koszty pobytu w szpitalu i niektórych rodzajów leczenia. Niektóre polisy ubezpieczeniowe mogą również pokrywać wydatki takie, jak honorarium lekarskie i testy medyczne. Ten rodzaj ubezpieczenia może być w części pokrywany przez pracodawcę. W związku z wysokimi kosztami opieki lekarskiej, ubezpieczenie medyczne jest konieczne.

- *Ubezpieczenie samochodu,* które należy wykupić w momencie nabycia samochodu. W większości stanów prowadzenie nieubezpieczonego samochodu jest niezgodne z prawem. Jeżeli nie ma się ubezpieczenia, to w razie wypadku należy samemu pokryć wszelkie szkody. Mogłoby to wynieść tysiące dolarów. Istnieje wiele rodzajów polis ubezpieczeniowych na samochód. Niektóre z nich mogą pokrywać koszty szpitalne i rachunki medyczne osób rannych w wypadku samochodowym. Należy poświęcić trochę czasu na zasięgnięcie informacji o różnych rodzajach polis ubezpieczeniowych na samochody.

- *Ubezpieczenie mienia* pokrywa szkody wynikłe z utraty mienia w wyniku pożaru, kradzieży i innych wypadków.

- *Ubezpieczenie na życie* zapewnia zabezpieczenie finansowe członkom rodziny, jeżeli osoba zarabiająca na rodzinę umrze.

6. *Telefon* - Posiadanie telefonu nie jest obowiązkowe, tym niemniej korzystanie z niego uwarunkowane jest płaceniem miesięcznych rachunków. Tak jak w przypadku innych świadczeń, rachunek będzie w formie miesięcznego rozliczenia i musi być zapłacony do określonego dnia każdego miesiąca.

Po ustaleniu stałych wydatków należy uwzględnić:

b. Zmienne wydatki

1. Oszczędności
2. Koszty leczenia medycznego i dentystycznego nie pokrywane przez ubezpieczenie
3. Ubranie
4. Meble i przedmioty domowe
5. Inne (osobiste potrzeby i życzenia)

2. ZAKUPY

USA oferuje wiele możliwości robienia zakupów. Stale rosnąca różnorodność produktów sprawia, że na początku wybór jest raczej trudny. Wszyscy nowoprzybyli do USA mają wiele potrzeb. Należy ustalić swoje preferencje i dostosować odpowiednio do nich politykę zakupów. Będzie trzeba wydać pewne sumy na rzeczy niezbędne takie jak: żywność i

przedmioty gospodarstwa domowego; w krótkim okresie na takie rzeczy jak ubrania; a w długim okresie na rzeczy takie jak meble, telewizory czy samochód.

Aby kupować tanio należy studiować ogłoszenia w gazetach, szukać sklepów z obniżonymi cenami i przecen w normalnych sklepach. Sponsor, organizacja dobrowolna lub przyjaciele będą w stanie udzielić odpowiednich rad.

a. *Źródła informacji o zakupach*

1. *Gazety* są głównym źródłem informacji dla mądrego konsumenta. Istnieją trzy części gazety zawierające informacje o kupnie i sprzedaży towarów i usług.

«Ads» są zwykłymi ogłoszeniami pojawiającymi się w tekście gazety. Zwykle podają one towary i usługi wraz z ich bieżącymi cenami. Towary na wyprzedaży są odpowiednio wyszczególnione w ogłoszeniu.

Dodatki są oddzielnymi ogłoszeniami, które są rozpowszechniane wraz z gazetą. Dodatki te są zwykle drukowane, aby ogłosić większą wyprzedaż obejmującą wiele towarów.

Ogłoszenia specjalistyczne oferują szeroką gamę usług, jak również nowych i używanych towarów. Znajdują się one w oddzielnej części gazety, z reguły z tyłu. Podczas gdy zwykle ogłoszenia i dodatki reklamowe opłacane są przez duże firmy, większość specjalistycznych ogłoszeń umieszczanych jest przez osoby prywatne, oferujące określone produkty lub usługi do sprzedaży, wynajęcia czy handlu. Część gazety z ogłoszeniami specjalistycznymi podzielona jest na różne kategorie, takie jak DOMY NA SPRZEDAŻ, ROWERY NA SPRZEDAŻ, ZWIERZĘTA HODOWLANE NA SPRZEDAŻ, czy SPRZĘT ELEKTRYCZNY NA SPRZEDAŻ.

Kupowanie przy wykorzystaniu ofert z gazety daje jeszcze jedną korzyść, polegającą na możliwości porównania cen podobnych towarów i wyborze najbardziej ekonomicznego miejsca zakupu. Eliminuje to stratę czasu i wydatków związanych z odwiedzaniem wielu sklepów.

2. *Katalogi sprzedaży wysyłkowej* - podają przeróżne produkty konsumpcyjne. Mogą one składać się z kilku stron i mieć specyficzny charakter jak np. katalogi nasion kwiatów lub mogą one składać się z setek

stron i obejmować prawie każdy rodzaj towarów konsumpcyjnych. Chyba najlepiej znanymi katalogami drugiego rodzaju są *Sears, Roebuck & Co. Catalog, L.L. Bean Catalog* i *Spiegel Catalog*.

Każdy towar jest zwykle przedstawiony na zdjęciu, do którego podane są istotne informacje - rozmiary, kolory, materiały użyte do produkcji, informacje o opakowaniu itd. - które należy znać przy składaniu zamówienia. Każdy towar posiada również swój numer katalogowy, istotny przy identyfikacji produktu po dokonaniu zamówienia. Należy jednak powstrzymać się od zamawiania produktów sprzedawanych w ramach sprzedaży wysyłkowej dopóki nie pozna się i nie zrozumie całkowicie warunków dotyczących tej formy sprzedaży.

3. *Żółte strony* książek telefonicznych są dobrym źródłem informacji o zakupach. Podają one listę sklepów i towary, które są tam sprzedawane jak również listę zakładów usługowych istniejących na danym obszarze.

b. Robienie tanich zakupów

1. *Wyprzedaż* - produktami bedącymi na wyprzedaży są produkty o niższych niż zazwyczaj cenach. Są one często odpowiednio wcześnie rozreklamowane. Wiele sklepów ma zawsze pewne towary na wyprzedaży, tym niemniej produkty wybrane do wyprzedaży i okres jej trwania ulegają zmianie. Czasami towary te mogą być już wyprzedane zanim dotrze się do sklepu. W takim przypadku można poprosić o tak zwany «raincheck», który jest kawałkiem papieru stwierdzającym cenę wyprzedaży i rodzaj towaru będącego na wyprzedaży. Pozwala to na kupno danego towaru po cenie wyprzedaży, jeśli sklep otrzyma dodatkową dostawę tego towaru nawet, jeżeli w tym czasie wyprzedaż została już zakończona.

2. *Kupony* - Czasami można uzyskać kupony pozwalające na kupno pewnych towarów po niższych cenach. Zwykle znaleźć je można w gazetach, na opakowaniach poprzednio kupionych rzeczy lub mogą one przyjść pocztą bez uprzedniego zamawiania. Jeżeli decyduje się na kupno danego towaru należy wręczyć kasjerowi kupon w momencie kupna. Wiele kuponów ma datę ważności, po której nie można już ich wykorzystać.

c. Gdzie robić zakupy

Jest wiele różnych typów sklepów i rynków w USA; a rodzaj towarów i usług oferowanych w każdym z nich różni się znacznie. Niżej podanych jest kilka rodzajów miejsc, gdzie można robić zakupy:

1. *Supermarkety* - Supermarkety są najbardziej popularnym miejscem na kupno żywności. Są one duże i nowoczesne i sprzedają wszelkiego rodzaju produkty żywnościowe. Można w nich również kupić środki czystości, kosmetyki, czasopisma, niektóre ubrania i produkty gospodarstwa domowego, jak również lekarstwa sprzedawane bez recept.

2. *Domy towarowe (department stores)* - Są to w większości duże sieci sklepów sprzedających ubrania, meble, sprzęt elektryczny, artykuły gospodarstwa domowego, buty i różne inne towary.

3. *Sklepy «oszczędnościowe» (thrift shops)* - Sklepy te sprzedają towary po bardzo niskich cenach. Amerykanie nie wstydzą się kupować używanych ubrań i mebli oferowanych w tych sklepach. Są one zwykle prowadzone przez organizacje charytatywne.

4. *Targ* - W niektórych częściach USA rolnicy przyjeżdzają do miast w określone dni tygodnia aby sprzedawać świeże owoce, warzywa i kwiaty. Ceny nie muszą być niższe niż w supermarketach, ale jakość jest zwykle wyższa.

5. *«Etniczne» sklepy spożywcze* - W wielu miastach znajdują się etniczne sklepy specjalistyczne, sprzedające żywność z różnych stron świata.

d. Płacenie za towary

Wybór odpowiedniego towaru jest pierwszym krokiem przy robieniu zakupów, płacenie za niego jest następnym. Targowanie się nie jest powszechne - wyjątkowo dopuszcza się targowanie przy zakupie rzeczy drogich, takich jak samochody i domy, jak również przy zakupach na targu, pchlim rynku czy bezpośrednio u właściciela.

Najprostszą formą zapłaty jest gotówka. Często jednak, noszenie przy sobie większej ilości pieniędzy jest niebezpieczne i niewygodne.

Z tego powodu wiele osób preferuje korzystanie z czeków i kart kredytowych. Czeki akceptowane są przez większość sklepów, ale od kupującego wymaga się zwykle poświadczenia tożsamości poprzez okazanie dwóch dokumentów. Wysyłanie gotówki pocztą jest niewskazane, a najbezpieczniejszą formą przesyłania pieniędzy pocztą są czeki lub przekazy pieniężne. Przekazy pieniężne, do nabycia w bankach i urzędach pocztowych, muszą być wykupione na określoną sumę pieniędzy. Wysokość pobieranej

opłaty zależy od sumy przekazu pieniężnego. Karty kredytowe pozwalają na zakup towarów na kredyt; za częściową lub przesuniętą w czasie zapłatę pobierana jest opłata, która czyni z kupna przy pomocy karty kredytowej droższą formę płatności od gotówki lub czeku.

e. Podatek od sprzedaży i paragony kasowe

Konsumenci w większości stanów płacą podatek od sprzedaży doliczany do ceny towaru. Suma podatku zależy od ceny towaru. W momencie zapłaty otrzymuje się paragon kasowy. Zachowanie go jest bardzo ważne, ponieważ służy on jako dowód kupna i zwykle wymaga się okazania paragonu, gdy klient chce wymienić lub zwrócić towar.

f. Gwarancje

Rękojmia i gwarancja chronią konsumenta przed wadliwymi produktami. Gwarancja pisana określa odpowiedzialność i obowiązki kupującego i sprzedającego w przypadku, gdy kupiony produkt jest wadliwy. Może ona wyjaśnić czy towar zostanie wymieniony, naprawiony czy nastąpi zwrot pieniędzy. Określa ona również okres czasu, po którym roszczenia z tytułu gwarancji nie są uwzględniane. Niektóre gwarancje nabywają ważności dopiero po wysłaniu przez nabywcę karty rejestracyjnej do producenta.

g. Zwrot towaru

Każdy sklep prowadzi swoją politykę dotyczącą zwrotu towarów. Należy zapoznać się z nią i zachować dowody kupna (paragony), aby móc zwrócić towar do sklepu.

Jeśli konsumenci mają problemy, mogą zwrócić się do lokalnego biura ochrony konsumenta. Instytucja ta może zainterweniować w sprawie konsumenta, lub udzielić porady lub innej pomocy.

h. Korzystanie z kredytów

Kupowanie na kredyt oznacza, że kupuje się za pieniądze, które należy później oddać - «kup teraz, płać później». Kupowanie na kredyt ma swoje zalety. Kredyt umożliwia spłacanie kosztów zakupu przy jednoczesnym korzystaniu z danej rzeczy. Czasem można zaoszczędzić kupując jakąś rzecz wcześniej, gdyż później cena może być wyższa. System kupowania na kredyt nosi w sobie pewne niebezpieczeństwo. Można się łatwo skusić na kupno zbyt wielu rzeczy i w ten sposób być zmuszonym do poświęcenia większej części

dochodów na spłacanie kredytów. Istnieje również ryzyko odebrania nabytej rzeczy, jeżeli kredyt nie będzie spłacany, lub spłaty będą dokonywane nie w terminie. Poza tym, produkt kosztuje więcej niż wynosi jego cena, ponieważ należy płacić odsetki od sum kredytowych. Tym niemniej, większość ludzi będzie potrzebowała kredytów, aby dokonać większych zakupów, takich jak dom czy samochód. Uzyskanie «zaufania kredytowego» w banku jest ważne dla większości rodzin i osób samotnych.

Otrzymanie po raz pierwszy kredytu na większe zakupy jest trudne. Łatwiej jest uzyskać kredyt na mniejsze zakupy, ale nawet w takim przypadku, posiadanie «zaufania kredytowego» w banku jest czasami konieczne, aby otrzymać ten kredyt. Jak więc zacząć? Posiadanie konta oszczędnościowego i czekowego, które nie jest «zadłużone», jest dobrym początkiem do wystąpienia o kredyt. Ważne jest również terminowe płacenie rachunków. W takiej sytuacji nie powinno być trudności w otrzymaniu konta kredytowego lub karty kredytowej w lokalnym domu towarowym.

W rodzinie mąż i żona powinni uzyskać osobne «zaufanie kredytowe» banku, aby w wypadku separacji lub śmierci jednego z małżonków druga osoba miała własne «zaufanie kredytowe».

Czym jest «zaufanie kredytowe» banku? Przede wszystkim, aby mieć dobre «zaufanie kredytowe» banku należy wykazać się nienagannym i terminowym dokonywaniem spłat pożyczek i kredytów. Nie powinno się nigdy dopuścić do niepłacenia długów w terminie. Sklepy i instytucje, które chcą poznać «zaufanie kredytowe» banku w stosunku do jakiejś osoby, kontaktują się z lokalnym biurem kredytowym.

Biura kredytowe prowadzą wykaz wszystkich teraźniejszych i przeszłych operacji finansowych każdej osoby, jak również dysponują istotnymi informacjami o zainteresowanym i jego rodzinie. Każdy może otrzymać informacje o «zaufaniu kredytowym» banku w stosunku do jego osoby i zgłosić swoje uwagi w razie natknięcia się na błędne oceny.

Przy korzystaniu z niektórych kart kredytowych zdarza się, że spłacenie wszystkich długów konieczne jest przed upływem okresu, w którym dokonywany jest bilans. Oznacza to, że większe wydatki nie moga być rozłożone w czasie na mniejsze raty. Trzeba wiedzieć, że firmy oferujące karty kredytowe pobierają odsetki aż do wysokości 21%. Konieczne jest staranne przeczytanie wszystkich warunków umowy z firmą oferującą karty kredytowe przed jej użyciem.

W przypadku zagubienia albo kradzieży karty kredytowej należy niezwłocznie powiadomić o tym dany sklep lub instytucje kredytową. Zgłoszenie zagubienia karty zmniejsza odpowiedzialność finansową posiadacza karty za posługiwanie się nią przez osoby trzecie.

3. USŁUGI BANKOWE

Amerykanie polegają dużym stopniu na usługach świadczonych przez banki. Jest to wynik dużej różnorodności wygodnych usług świadczonych przez banki osobom prywatnym i instytucjom. Do powszechnych usług bankowych należą:

a. Konto czekowe

Prowadzenie konta czekowego jest najpopularniejszą usługą bankową i otwarcie go będzie najprawdopodobniej konieczne dla każdego uchodźcy rozpoczynającego pracę. Większość ludzi unika noszenia dużych sum w gotówce ze względów bezpieczeństwa i używa czeków jako formy płacenia za codziennie kupowane towary i usługi. Po otwarciu konta jego właściciel może trzymać na nim swoje pieniądze i wyciąć je w dowolnym czasie. Klient banku otrzymuje czeki, które po wypełnieniu mogą być używane jak pieniądze. Aby otworzyć konto czekowe należy pójść do banku, aby osobiście załatwić niezbędne formalności, takie jak, wypełnienie karty identyfikacyjnej (signature card). Wybór banku może zależeć od rodzajów usług, które dany bank świadczy, jego korzystnego położenia, lub godzin pracy. Małżeństwa mogą otworzyć wspólne konto po to, aby obie osoby mogły korzystać z czeków.

Właściciele kont czekowych muszą zaznajomić się z następującymi drukami: formularze na wpłaty, czeki, tabele (rejestry) czekowe i i miesięczne wyciągi z konta.

1. *Formularze na wpłaty (deposit slips).* Jeśli ma się konto, można na nie regularnie wpłacać pieniądze. Formularze na wpłaty mają zwykle nadrukowane nazwisko właściciela konta (lub obojga małżonków, w przypadku prowadzenia wspólnego konta) i numer konta, lub specjalne rubryki na podanie tych informacji. Druki te służą jako formularze kontrolne przy jednoczesnym wypłacaniu pieniędzy z kilku czeków i gotówką. Po wypełnieniu, formularze wraz z pieniędzmi wręcza się urzędnikowi bankowemu, który wydaje dowód wpłaty. Formularze na wpłaty otrzymuje się w momencie

otwarcia konta w banku; dodatkowe formularze można otrzymać od urzędnika bankowego.

2. *Czeki* - Czeki mogą być wypełniane i podpisywane tylko przez osobę, na której nazwisko zostało otwarte konto. Aby wypełnić czek należy na nim umieścić:

1) datę

2) nazwę instytucji lub osoby prywatnej, dla której pieniądze są przeznaczone

3) pełną sumę pieniędzy (dolarów i centów) podaną cyframi arabskimi np. $10.00, $35.50

4) sumę podaną słownie np. «ten dollars and no/100», thirty-five dollars and 50/100»

5) własnoręczny podpis

Czeki in blanco otrzymuje się w momencie otwarcia konta, a nieco później, za niewielką opłatą, czeki z nadrukiem zawierającym nazwisko i inne dane dotyczące właściciela konta. Powinno sprawdzać się każdy czek i upewnić się, czy zawiera on właściwe informacje. W razie zagubienia czeku należy natychmiast zawiadomić o tym bank, po to, aby nie zostały wypłacone z niego żadne pieniądze.

3. *Tabele (rejestry) czekowe (checkbooks or registers)* - W momencie wypisywania czeku należy zanotować w rejestrze czekowym datę, nazwisko osoby dla której czek zostaje wypisany i sumę pieniędzy. Tabele czy rejestry czekowe powinny pokazywać bieżący stan konta. Suma ta, pozostająca na koncie po wypisaniu czeku, nazywa się «balance».

4. *Wyciąg z konta (account statement)* - Zwykle co miesiąc bank przesyła każdemu klientowi wyciąg z jego konta, pokazujący wszelkie wpłaty i wypłaty dokonane w określonym czasie oraz wszelkie opłaty pobrane przez bank w czasie miesiąca. Niektóre banki pobierają stałe miesięczne opłaty za swoje usługi. Inne pobierają małe opłaty za każdy zrealizowany czek. Jeszcze inne stosują kombinację obu tych opłat. Znikoma ilość banków nie pobiera żadnych opłat. Bez względu na stosowaną metodę, wszystkie opłaty uwidocznione są na wyciągu z konta. Wyciąg z konta można wykorzystać do podwójnego sprawdzenia wydatków i wpływów na konto, porównując je z własnym

rejestrem i upewnić się, że bank nie popełnił błędów. Na koniec warto dodać, że anulowane czeki tzn. te, które zostały już pokryte, są zwykle zwracane z miesięcznym wyciągiem z konta i stają się dowodem poprzednio dokonanych wydatków.

Wiele banków oferuje obecnie płacenie odsetek od sum na koncie czekowym, ale minimalna suma pozostająca na koncie (balance) musi być zwykle wysoka. Czas płacenia odsetek jest różny. Jeśli odsetki zostają dopisane do sumy na koncie, to jest to uwzględnione w miesięcznym wyciągu z konta.

Wypisanie czeku na sumę większą niż suma aktualnie znajdująca się na koncie zwane jest przekroczeniem konta (overdraft) i może mieć poważne konsekwencje dla osób, które to robią. W takim przypadku konto może być zlikwidowane a «zaufanie kredytowe» banku maleje. Istnieje również możliwość wytoczenia sprawy karnéj i ukaranie grzywną lub więzieniem, jeśli konto zostało poważnie przekroczone. Można tego uniknąć, jeżeli ma się konto dające przywilej przekraczania.

b. Konto oszczędnościowe

Założenie konta oszczędnościowego nie jest trudne. Potrzebna jest do tego jedynie karta ubezpieczenia społecznego (Social Security card) i trochę pieniędzy. Konto to służy przede wszystkim do oszczędzania pieniędzy i przyrostu odsetek.

Większość kont oszczędnościowych zaopatrzona jest w specjalne książeczki oszczędnościowe (passbooks), w których zapisuje się wpłaty, naliczone odsetki, wypłaty i ewentualne opłaty manipulacyjne. Książeczkę tę przechowuje zwykle właściciel konta, ale przy dokonywaniu wpłat i wypłat musi być ona wzięta do banku.

Banki nie są jedynymi miejscami, gdzie można zarobić odsetki od złożonego kapitału. Instytucje pożyczkowe i oszczędnościowe, związki pracownicze (labor unions) i związki kredytowe (credit unions) są innymi instytucjami, gdzie można złożyć swoje oszczędności.

c. Pożyczki

Banki nie są jedynymi instytucjami udzielającymi pożyczek. Oferują one jednak kredyty na relatywnie mały procent i dlatego należy najpierw zwracać się do banku, jeśli potrzebuje się pożyczki.

Dla wielu osób, które zaczynają życie w nowym środowisku otrzymanie nawet małej pożyczki może być trudne, jeśli nie znają one kogoś, kto może jako żyrant podpisać podanie o pożyczkę. Rolą żyranta jest poświadczenie własnoręcznym podpisem zobowiązania do spłacenia pożyczki, jeśli pożyczający nie wywiąże się z tego obowiązku. Kto może być uznany przez bank za dobrego żyranta? Większość banków przyjmie jako żyranta osobę o stałym dochodzie, z kontem bankowym i terminowo spłacającą swoje własne wcześniejsze pożyczki. Takim osobom banki chętnie pożyczają pieniądze i akceptują je jako żyrantów dla innych.

d. Sejfy bankowe (Safety deposit boxes)

Sejfy bankowe są bezpiecznym miejscem do przechowywania ważnych papierów i przedmiotów. Sejfy różnych rozmiarów znajdują się w większości banków i korzystają z nich osoby szukające zabezpieczenia dla swoich drogocennych rzeczy. Niektóre banki, w ramach usług, za darmo udostępniają sejfy osobom, które mają w tych bankach otwarte konta. Większość z nich jednak pobiera małe opłaty za korzystanie z sejfów.

B. WNIOSKI

Sprawy finansowe w USA mogą być bardzo skomplikowane. Uchodźcy mogą zabezpieczyć się korzystając z informacji zawartych w tym rozdziale, jak również z innych źródeł, takich jak banki i gazety. Ponieważ w pierwszych latach pobytu w Stanach Zjednoczonach możliwości finansowe emigrantów są ograniczone, ważne jest aby jak najlepiej wykorzystać pieniądze, które się posiada. Pomóc w tym może ostrożne planowanie wydatków, porównywanie cen w różnych sklepach oraz właściwe użycie kredytów i usług bankowych.

ROZDZIAŁ IV

SZKOLNICTWO W STANACH ZJEDNOCZONYCH

A. WPROWADZENIE

Instytucje oświatowe w Stanach Zjednoczonych odzwierciedlają podstawowe wartości narodowe, zwłaszcza ideał równych możliwości dla wszystkich. Oświata jest dostępna dla każdego w Stanach Zjednoczonych, niezależnie od wieku, rasy, przynależności etnicznej lub klasy społecznej.

Prawo wymaga aby dzieci rozpoczynały naukę w wieku sześciu lat i chodziły do szkoły do 16 roku życia. Większość uczniów jednak kończy dwanaście klas i opuszcza szkoły w wieku siedemnastu lat.

Szkolnictwo dla dzieci dzieli się zwykle na szkolnictwo podstawowe (elementary) wiek od 6 do 11 lat i średnie (secondary) - wiek od 12 do 17 lat. Młodzież kończąca szkołę średnią otrzymuje dyplom ukończenia szkoły średniej.

Schemat przedstawiony na następnej stronie pokazuje system 12-letniego szkolnictwa dla dzieci. Dzieci uchodźców mogą chodzić do różnych szkół znajdujących się na danym obszarze, w zależności od wieku i stosowanego systemu szkolnictwa w danym okregu.

<u>Szkolnictwo Podstawowe</u>		<u>Szkolnictwo Średnie</u>	
(szkoły podstawowe mogą być nazywane: primary school, elementary school, grade school)		(szkoły średnie mogą być nazywane: middle school, high school)	
wiek: 6	klasa: 1	wiek: 12	klasa: 7
7	2	13	8
8	3	14	9
9	4	15	10
10	5	16	11
11	6	17	12

Dorośli (mający ponad 18 lat) mają również wiele możliwości kształcenia się. Wielu pracuje i uczy się w szkole jednocześnie. W związku z tym, że koszty nauki po skończeniu szkoły średniej mogą być bardzo wysokie, istnieją możliwości nauki w zmniejszonym wymiarze godzin i pracy na pół etatu.

W dalszej części przedstawione zostaną możliwości nauki i obowiązki wynikające z tego.

1. SZKOLNICTWO DLA DZIECI

a. Rodzaje szkół

1. *Szkoły państwowe (public schools)* - Każde dziecko w USA może otrzymać dwunastoletnie, państwowe, bezpłatne wykształcenie. Niektóre państwowe szkoły posiadają przedszkola («kindergarten»), które poprzedzają pierwszą klasę w szkole. Oświata państwowa jest finansowana przez mieszkańców danego obszaru, zwykle poprzez lokalne podatki. Funduszami otrzymanymi z podatków dysponują władze szkolne (school board) danego regionu. Członkowie władz szkolnych wybierani są przez obywateli mieszkających na danym obszarze. Ponieważ każdy obywatel może uczestniczyć w ten sposób w lokalnym systemie oświatowym, nazywa się go oświatą publiczną.

Wszystkie państwowe szkoły w USA oferują zajęcia z pewnych podstawowych przedmiotów. Są to zazwyczaj: czytanie i pisanie, matematyka, historia Stanów Zjednoczonych i świata, przedmioty ścisłe i przyrodnicze, sztuka, muzyka i wychowanie fizyczne. Wymagania szkolne określone są przez lokalne władze szkolne lub stanowy wydział oświaty. Z tego powodu mogą one różnić się w różnych stanach, miastach, a nawet szkołach.

W szkołach podstawowych wykładane są przedmioty obowiązkowe. Szkoły średnie oferują przedmioty do wyboru, jako uzupełnienie podstawowych przedmiotów obowiązkowych.

Wiele szkół średnich ma w programie przedmioty zawodowe, takie jak: mechanika samochodowa, stolarstwo, ekonomia, rolnictwo. Naukę tych przedmiotów podejmują często uczniowie, którzy chcą rozpocząć pracę natychmiast po ukończeniu szkoły średniej. Przedmioty te są zwykle przedmiotami do wyboru, dostępnymi dla wszystkich uczniów.

2. *Szkoły prywatne (private schools)* - Poza szkołami państwowymi istnieje w USA wiele szkół prywatnych. Wiele z nich prowadzonych jest przez grupy religijne. Szkoły te pobierają czesne (tuition) lub opłaty immatrykulacyjne (matriculation fees) za możliwość kształcenia się. Opłaty te mogą być niskie lub bardzo wysokie, w zależności od szkoły i płacone są bezpośrednio szkole, a nie w formie podatków. Jeśli dzieci uczęszczają do szkół prywatnych, rodzice muszą mimo to płacić podatki pozwalające na utrzymanie szkół państwowych.

3. *Przedszkola (pre-schools)* - W większości regionów znajdują się przedszkola dla dzieci poniżej sześciu lat. Placówki te, czasami nazywane «kindergarten», «nursery schools» lub «pre-schools» prowadzą zajęcia dla dzieci przed pójściem do pierwszej klasy. Większość przedszkoli jest prywatna, tak więc wymagane są opłaty za możliwość posyłania do nich dzieci. W niektórych miejscach przedszkola mogą stanowić część systemu szkół państwowych i w takim przypadku mogą pobierać, lub nie pobierać opłaty za opiekę nad dziećmi. Zapisanie dziecka do takiego przedszkola może, ale nie musi być obowiązkowe. Większość przedszkoli przyjmuje dzieci między drugim a piątym rokiem życia.

b. Co należy wiedzieć o szkołach

1. *Personel szkoły* - Na poziomie szkoły podstawowej, zwykle jeden nauczyciel jest odpowiedzialny za jedną klasę i uczy w niej wszystkich przedmiotów. W szkołach średnich różni nauczyciele uczą różnych przedmiotów. Uczniowie nie pozostają w jednej klasie, lecz na każdą lekcję przenoszą się do innej sali. Poza nauczycielami, w szkołach pracują zwykle doradcy, pomagający uczniom w rozwiązywaniu problemów i służący radą w wyborze dalszej szkoły i kariery zawodowej.

2. *Transport* - Czasami szkoła może być blisko miejsca zamieszkania i dziecko może chodzić do niej samo. Dla dzieci mieszkajacych daleko od szkoły dostępne są zwykle autobusy szkolne, które zapewniają bezpłatny przejazd do i ze szkoły.

3. *Obecność* - Większość dzieci uczęszcza do szkoły sześć godzin dziennie od poniedziałku do piątku. Rok szkolny zaczyna się zwykle we wrześniu i trwa do czerwca. Czerwiec, lipiec i sierpień to miesiące wakacyjne. Okres ten wykorzystywany jest czasami na pomoc uczniom, którzy mieli zaległości w czasie roku szkolnego lub na kursy rekreacyjne, na których obecność nie jest obowiązkowa.

W czasie roku szkolnego jest kilka innych, krótkich okresów wolnych dni. Niektóre grupy etniczne lub religijne mają również swoje własne, tradycyjne święta, które nie są objęte normalnym kalendarzem szkolnym dni wolnych. Zwykle możliwe jest zwolnienie dzieci ze szkoły na te okoliczności, ale rodzice powinni wcześniej zawiadomić o tym szkołę na piśmie.

Rodzice są odpowiedzialni za dopilnowanie, aby dzieci codziennie uczęszczały do szkoły. Jeśli dziecko jest nieobecne, oczekuje się od rodziców wyjaśnienia przyczyn. Niektóre szkoły wymagają skontaktowania się rodziców z kierownictwem tego samego dnia rano, kiedy dziecko ma być nieobecne, a także dostarczenia pisemnej wiadomości tłumaczącej powód nieobecności i podającej termin powrotu do szkoły. Nieusprawiedliwione nieobecności, zwłaszcza, gdy zdarzają się często mogą prowadzić do zawieszenia dziecka w czynnościach ucznia. W takim przypadku rodzice muszą udać się do szkoły i omówić problemy dziecka z kierownictwem szkoły.

4. *Posiłek (Lunch)* - Uczniowie spożywają zwykle popołudniowy posiłek w szkole. Wiele szkół nie zezwala uczniom na opuszczanie terenu szkoły w czasie przerwy obiadowej. Zwykle uczniowie albo przynoszą posiłek ze sobą z domu, albo kupują go w szkolnej stołówce. Posiłki w tych stołówkach są zwykle niedrogie i dobrze przygotowane.

5. *Książki* - Większość szkół państwowych pożycza uczniom książki potrzebne w danym roku szkolnym. Książki te muszą być zwrócone szkole na koniec roku szkolnego. Jeśli dziecko zniszczy je, zgubi lub nie odda, rodzice muszą zapłacić za kupno nowych książek.

6. *Kursy angielskiego* - Szkoły w różny sposób pomagają uczniom nie mówiącym po angielsku w nauce tego języka w szkole. Jeżeli jest wielu takich uczniów lub takich, którzy mówią bardzo słabo po angielsku, szkoły oferują kursy angielskiego jako drugiego języka. Czasami istnieją klasy dwujęzyczne, dla których prowadzi się niektóre lekcje w języku ojczystym uczniów. Przy niewielkiej ilości uczniów potrzebujących dodatkowych zajęć z angielskiego szkoła może zorganizować dla nich prywatne lekcje. Rodzice powinni doglądać tego, aby dzieci otrzymywały pomoc w nauce angielskiego.

7. *Oceny* - Uczniów ocenia się w różny sposób. Oceny te opierają się głównie na obecności, wykonywaniu zadań domowych, testach i udziale w lekcji. Istnieje wiele różnych systemów oceny postępów ucznia. Według tradycyjnego systemu, używa się w szkole liter od A do F. «A» oznacza ocenę bardzo dobrą, a «F» ocenę niedostateczną. Inne szkoły mogą używać skali opartej na cyfrach lub systemów, zadowalający/niezadowalający

(satisfactory/unsatisfactory) lub zaliczony/niezaliczony (pass/fail). Niewiele szkół nie używa żadnego z tych systemów, a opiera się tylko na subiektywnych ocenach nauczyciela o postępach uczniów.

W większości szkół nie prowadzi się egzaminów na przejście z klasy do klasy, lub ze szkoły podstawowej do średniej. Jeżeli postępy dziecka są zadowalające, przechodzi ono do następnej klasy na początku roku szkolnego. W niektórych stanach uczniowie muszą jednak zdać test, stanowiący minimalne wymagania na ukończenie szkoły średniej. Testy te nie są egzaminem maturalnym.

Czasami uczniowie zdają standardowe testy przeprowadzane w wielu szkołach całego kraju. Nie decydują one o powodzeniu czy niepowodzeniu ucznia, a służą tylko jako środek do porównania postępów ucznia w stosunku do średniej krajowej.

Dzieci rozpoczynają naukę najczęściej w klasach odpowiadających ich wiekowi. W niektórych szkołach przeprowadza się testy dla dzieci mających więcej niż 6 lat. Nie są to egzaminy wstępne, a testy pozwalające na umieszczenie dziecka we właściwej klasie. *Nie decydują one o tym, czy dziecko zostanie przyjęte do szkoły czy nie.*

8. *Zajęcia pozalekcyjne* - Poza normalnymi lekcjami i zajęciami, większość szkół oferuje możliwość zajęć sportowych i klubowych w czasie i po godzinach lekcyjnych. Należą do nich: koszykówka, piłka nożna, football amerykański, baseball, lekkoatletyka, siatkówka, teatr, kluby dyskusyjne, kluby językowe, szkolne gazety i czasopisma, kluby plastyczne itd. Niektóre kluby mogą mieć charakter przysposobienia zawodowego.

Niektóre szkoły traktują zajęcia pozalekcyjne jako dodatkowe, a nie podstawowe zajęcia ucznia. W związku z tym, szkoły te mogą wymagać od uczniów zadowalających ocen z normalnych zajęć, zanim wolno im będzie uczestniczyć w zajęciach pozalekcyjnych.

9. *Zachowanie i dyscyplina w szkole* - Poza pracą w klasie, uczniowie zobowiązani są do odrabiania na czas wszystkich zadań domowych. Uczniowie, którzy spóźniają się na lekcje bez pisemnego usprawiedliwienia, lub którzy z opóźnieniem dostarczają zadania domowe, mogą być ukarani. Stosuje się różne kary. Może to być dodatkowe zadanie domowe, pozostanie w szkole po lekcjach, odmowa prawa udziału w różnych zajęciach lub nagana kierownika lub innego pracownika szkoły. Kary cielesne są niedozwolone w większości państwowych szkół w USA, ale czasami są one dopuszczalne.

c. *Częste problemy*

Wiele dzieci uchodźców napotyka na trudności w trakcie adaptacji do życia szkolnego. Jeżeli nie znają one choć trochę angielskiego, mogą odczuć odseparowanie od innych dzieci. U dziecka, w obcym kraju, może wystąpić uczucie osamotnienia. Problem ten zanika jednak, w miarę zwiększania się zdolności porozumiewania się dziecka w obcym jezyku.

«Rzucenie dzieci na głęboką wodę» (mainstreaming) tzn. umieszczenie dzieci nie mówiących po angielsku i tych ze szczególnymi potrzebami w normalnej klasie, może być potencjalnym źródłem problemów. Występuje to częściej w mniejszych miastach i osiedlach, gdzie mieszka niewielu uchodźców i szkoły mają niewielkie środki na rozwój specjalnych programów dla dzieci uchodźców. W niektórych przypadkach brak jest tłumaczy i problemy z porozumiewaniem się na początku są poważne. Ogólnie jednak, nawet w tak trudnych okolicznościach uczniowie robią szybkie postępy w kierunku samodzielności i pełnego udziału w życiu szkolnym. Nie jest to zaskakujące, ponieważ dzieci mają szczególną zdolność do nauki języków i przystosowania się do różnych kultur.

Innym poważnym problemem, na który mogą napotkać dzieci uchodźców, zwłaszcza w większych ośrodkach miejskich, to obecność etnicznych i rasowych napięć w szkole. Spięcia między różnymi grupami etnicznymi mają kilka przyczyn. Mogą one wynikać po prostu z nieufności lub podejrzliwości wśród grup uczniów, którzy wzajemnie nie wiele wiedzą o swoich zwyczajach i postawach. Problemy etniczne i rasowe stają się przedmiotem szczególnej uwagi kierownictwa szkoły. Rodzice i dzieci powinni informować nauczycieli o zaistnieniu tego typu konfliktów. Należy też uważać, aby nie uznać zwykłej sprzeczki uczniowskiej za kłótnię na tle rasowym.

d. *Praca i szkoła*

Wielu starszych uczniów chodzi do szkoły i jednocześnie pracuje. Prace dla uczniów to: roznoszenie gazet, prace porządkowe, opieka nad dziećmi, praca w supermarkecie lub barze szybkiej obsługi. Praca ta wykonywana jest zwykle przed lub po szkole i w week-end. W czasie wakacji letnich wielu uczniów pracuje na pełny etat.

e. *Odpowiedzialność rodziców*

Obowiązkiem rodziców jest dopilnowanie aby dziecko zostało zapisane do szkoły jak najszybciej po przyjeździe do Stanów Zjednoczonych. Zwykle

sponsorzy pomagają w zapisach dzieci do szkoły. Nawet jeśli uchodźcy przyjeżdżają w środku roku szkolnego, wymaga się od nich natychmiastowego zapisania dzieci do szkoły, a nie czekania na rozpoczęcie nowego roku szkolnego. Do jakiej szkoły dziecko będzie chodziło zależy od miejsca zamieszkania i klasy, w której dziecko powinno być.

Rodzice powinni wziąć ze sobą niektóre dokumenty kiedy zapisują dzieci do szkoły. Najważniejszym z nich jest z pewnością karta I-94 dziecka. Inne dokumenty, które mogłyby być potrzebne to: świadectwo urodzenia lub chrztu, zaświadczenia o szczepieniach i badaniach lekarskich, lub inne dokumenty otrzymane od lokalnych instytucji, które stwierdzają miejsce zamieszkania dziecka.

Do zapisania dziecka do szkoły wymagane są następujące informacje:

1. Pełne imię i nazwisko dziecka
2. Data urodzenia / wiek
3. Adres domowy / numer telefonu
4. Świadectwa szczepień / historia zdrowia
5. Imiona i nazwiska rodziców
6. Adresy i numery telefonów do pracy rodziców

Większość szkół, przyjmując dziecko, wymaga przeprowadzenia badań lekarskich. Prawo stanowe wymaga również przeprowadzenia pewnych szczepień. Rodzice powinni zorientować się w tych wymogach w momencie zapisywania dziecka do szkoły.

Szkolnictwo państwowe jest bezpłatne, tym niemniej istnieją różne koszty z nim związane, które muszą pokrywać rodzice. Przykładami tych dodatkowych kosztów są: koszty wypożyczenia książek i różnych przyborów szkolnych, specjalne opłaty za zajęcia sportowe lub działalność klubową.

Od rodziców oczekuje się brania aktywnego udziału w wykształceniu dzieci. Zachęca się ich do obserwowania dzieci w szkole, spotykania się z nauczycielami nawet, jeżeli rodzice nie mówią zbyt dobrze po angielsku. Niektóre szkoły organizują kilka razy do roku regularne konferencje z udziałem nauczycieli i rodziców. W większości szkół działa również Związek Rodziców i Nauczycieli (Parent-Teacher Association - PTA). Na regularnie odbywających się spotkaniach tego związku, rodzice i nauczyciele mogą dyskutować o programach i polityce szkolnej, sposobach doskonalenia szkolnictwa i na różne inne tematy.

Amerykańscy nauczyciele zwykle cenią sobie komentarze i pytania ze strony rodziców. Komunikowanie się z rodzicami pozwala im ocenić wyniki swojej pracy i daje możliwość poinformowania rodziców o postępach dziecka w szkole. Pozwala to również rodzicom na branie bardziej czynnego udziału w życiu środowiska.

f. Możliwości kształcenia po ukończeniu szkoły średniej

Uczniowie szkół średnich mogą zasięgnąć informacji o możliwościach dalszego kształcenia się u doradców szkolnych.

1. Podjęcie pracy po ukończeniu szkoły średniej. W pracy mogą istnieć możliwości szkolenia.

2. Pójście do szkoły zawodowej/technicznej o kierunku zgodnym ze zdolnościami i zainteresowaniami.

3. Pójście do dwuletniego college´u.

4. Pójście na czteroletni college lub uniwersytet.

Osoby zainteresowane kontynuowaniem nauki w dwu- lub czteroletnim college´u lub uniwersytecie będą musiały zdać ujednolicony egzamin wstępny. Wyniki tego egzaminu są jednym z kryteriów przyjęcia na college lub uniwersytet. Większość szkół wyższych przeprowadza specjalne testy sprawdzające znajomość języka angielskiego przez studentów obcokrajowców. Tylko studenci z dobrą znajomoścla języka angielskiego mogą oczekiwać zdania tego egzaminu. Inne kryteria mogą obejmować stopnie ze szkoły średniej, zainteresowania i działalność, w jaką studenci byli zaangażowani w szkole średniej.

Oświata po ukończeniu szkoły średniej nie jest bezpłatna i może być bardzo droga. Prywatny college lub uniwersytet jest o wiele droższy niż stanowy lub okręgowy. Fakt, że uczelnia jest prywatna czy państwowa, nie ma wpływu na jakość nauczania. Aby móc opłacać koszty nauki na wyższej uczelni można najpierw podjąć pracę i pójść na studia później, lub uczyć się i pracować jednocześnie. W rzeczywistości wielu Amerykanów jest zmuszonych do tego, aby finansować swoje studia.

2. SZKOLNICTWO DLA DOROSŁYCH

Kształcenie się jest procesem trwającym całe życie. Wielu Amerykanów wyraża swoją wiarę w to stwierdzenie poprzez stałe zaangażowanie w zajęcia oświatowe. Poza szkolnictwem publicznym, ciężar opłat za naukę spoczywa jednak bezpośrednio na studencie. Dlatego też powszechnym jest to, że wielu dorosłych pracuje na pełny etat i uczy się w wolnym czasie. Szkoły oferują zajęcia wieczorem, na week-end itd., aby umożliwić naukę osobom pracującym. Wiele programów zawodowo/szkoleniowych zostało utworzonych właśnie z myślą o pracujących. Często ludzie pracują przez pewien okres czasu, a potem, zakładając, że mają rezerwy finansowe, angażują się całkowicie w studia, aby polepszyć i zmienić swoją pozycję w pracy.

Głównym powodem dla jakiego dorośli uczą się, jest chęć polepszenia sytuacji w pracy. Nie jest prawdą jednak, że im lepsze wykształcenie się otrzyma, tym więcej się będzie zarabiało. W rzeczywistości niektóre stanowiska dla wykwalifikowanych pracowników są tak samo lub lepiej płatne od stanowisk dla specjalistów. Aby móc stwierdzić jaki rodzaj szkolenia jest najlepszy dla konkretnej osoby, powinno się przeprowadzić szczegółową analizę sytuacji na rynku pracy obszaru, na którym zamierza się osiedlić. Równie ważne jest rozważenie możliwości oferowanych przez prace na pełny etat (włączając w to szkolenie w trakcie pracy, przywileje wynikające z wysługi lat, świadczenia dodatkowe itd.), które mogą spowodować, że wysiłki związane z dodatkową nauką będą opłacalne w przyszłości.

W poniższym podrozdziale opisane zostaną niektóre z najbardziej znanych instytucji i programów, które dostępne są prawie wyłącznie dla osób dorosłych.

a. Angielski jako drugi język

W wielu miejscach w USA osoby dorosłe nie mówiące po angielsku mogą uczyć się tego języka. Poniżej podajemy niektóre instytucje i miejsca, gdzie odbywają się te zajęcia:

1. *Podstawowy program nauki dla dorosłych (Adult Basic Education Program)* - Programy te prowadzone są głównie przez lokalne władze szkolne i dają wiele możliwości szkolenia, w tym często kurs języka angielskiego jako języka obcego. Pobierana jest mała opłata, chociaż czasami nauka jest bezpłatna. Zajęcia te dają dorosłym studentom również możliwość spotykania się z osobami z innych krajów.

2. *Organizacje dobrowolne (Volags)* - Czasami Volagi organizują dla uchodźców specjalne kursy angielskiego i kursy informacyjne. Nowoprzybyli uchodźcy powinni informować się o tych zajęciach w biurach swoich Volagów lub przez sponsorów.

3. *Kościoły* - Czasami kościoły i inne grupy religijne zaangażowane w przesiedlenie uchodźców organizują specjalne kursy języka angielskiego i kursy informacyjne.

4. *Płatne szkoły języków* - Zapewniają one kursy języka angielskiego, ale są one zwykle bardzo drogie.

5. *Prywatni nauczyciele (Tutors)* - Nowoprzybyli uchodźcy być może będą mieli możliwość nauki języka angielskiego z prywatnym nauczycielem. Może nim być sponsor, sąsiad lub nowo poznana osoba z organizacji środowiskowej lub kościoła. Niektórzy nauczyciele mogą podjąć się udzielania lekcji za darmo, inni natomiast (szczególnie nauczyciele zawodowi), oczekują zapłaty. Pobieranie prywatnych lekcji jest dobrą alternatywą, jeżeli brak jest kursów języka angielskiego.

6. *Tam gdzie nie ma żadnych programów* - Czasami brak jest na danym obszarze kursów języka angielskiego. I w takiej sytuacji są możliwości nauki języka np:

- należy usiłować rozmawiać po angielsku z Amerykanami w sklepie spożywczym, banku, z sąsiadami. Nawet dwa lub trzy słowa dziennie pomogą w nauce języka,

- należy oglądać telewizję i z uwagą wysłuchiwać specyficznych słów, zwrotów, następnie ćwiczyć je z przyjaciółmi i amerykańskimi sąsiadami,

- należy używać dwujęzycznego słownika i uczyć się nowych słów. Należy prosić amerykańskich przyjaciół o wymawianie słów, a potem budować z nimi zdania i ćwiczyć nowe konstrukcje.

- należy zacząć używać angielskich książek szkolnych, którymi dysponują dzieci.

- dostępne są materiały do samodzielnej nauki języka angielskiego, chociaż mogą one być drogie.

b. Podstawowe programy szkoleniowe dla dorosłych (Adult Basic Education Programs - ABE)

Poza kursami języka angielskiego istnieje wiele programów szkoleniowych dla dorosłych, pomagających im w otrzymaniu dyplomu ukończenia szkoły średniej. Organizowane są również zajęcia w formie kół zainteresowań. Niektóre z nich mają na celu umożliwienie ludziom wymianę wiedzy i umiejętności z innymi. Inne typowe programy to: malowanie, garncarstwo, szycie, gotowanie i mechanika samochodowa. Zajęcia te są najczęściej prowadzone wieczorem, w szkołach podstawowych lub średnich i wymagana jest tylko mała opłata.

c. Szkoły zawodowe i techniczne

Szkoły zawodowe i techniczne specjalizują się w szkoleniu ludzi w różnych zawodach. Szkolenie to dostępne jest w prywatnych szkołach zawodowych i technicznych, jak również w większości środowiskowych college'ów (community college) (patrz niżej). Zazwyczaj wymagana jest opłata za naukę, której wysokość jest różna. Typowymi przykładami zawodów, w których oferowane jest szkolenie są: spawacz, asystent medyczny lub dentystyczny, monter elementów elektronicznych, programista komputerowy, blacharz samochodowy i wiele pozycji sekretarskich.

d. Szkoły wyższe (colleges) i uniwersytety

W Stanach Zjednoczonych istnieją dwa główne rodzaje szkół wyższych i uniwersytetów. Są to dwuletnie i czteroletnie uczelnie. Mogą one być albo prywatne albo państwowe. Dwuletnie szkoły wyższe nazywane są «Junior College» lub «Community College», a czteroletnie uczelnie nazywają się college lub uniwersytet. College jest to zwykle mniejsza uczelnia wyższa, posiadająca mniej wydziałów niż uniwersytet.

Czteroletnie uczelnie (college) i uniwersytety koncentrują większość swoich środków na realizację szerokiego zakresu programów prowadzących do uzyskania stopnia naukowego «bachelor» w różnych dziedzinach: naukach ścisłych, społecznych, humanistycznych i sztuce. Studenci muszą zwykle zaliczyć podstawowy kurs, trwający dwa lata, zanim będą mogli skoncentrować się przez następne dwa lata na wybranej specjalności (np. fizyce, matematyce, oświacie, historii sztuki). Poza tym, uczelnie te prowadzą zaawansowane programy studiów, wykraczające poza stopień «bachelor» i określane nazwą «graduate school» (szkoła podyplomowa).

Dwuletnie szkoły wyższe typu «junior college» czy «community college» koncentrują się przede wszystkim na umiejętnościach zawodowych, ale dają też ogólne przygotowawcze wykształcenie dla studentów pragnących przenieść się później na czteroletnie uczelnie.

Koszty uczęszczania do szkół wyższych i uniwersytetów różnią się znacznie. Uczelnie prowadzone przez stany lub okręgi otrzymują pomoc rządową, dlatego też pobierają zwykle mniejsze opłaty niż uczelnie prywatne, które muszą bardziej polegać na opłatach studenckich. Poniżej podane jest porównanie kosztów nauki i utrzymania na trzech uczelniach wyższych z obszaru Washington D.C. w latach 1985-1986 (książki i osobiste wydatki nie są włączone).

4-letni prywatny uniwersytet

Czesne:	$9300/rocznie	
Mieszkanie i wyżywienie:	$3600/rocznie	
Łącznie:	$12900/rocznie	

4-letni uniwersytet państwowy

Czesne:	$1500/rocznie	(dla mieszkańców stanu)
Mieszkanie i wyżywienie:	$3420/rocznie	
Łącznie:	$4920/rocznie	
Czesne:	$4200/rocznie	(dla osób spoza stanu)
Mieszkanie i wyżywienie:	$3420/rocznie	
Łącznie:	$7620/rocznie	

2-letni «community college»

Czesne:	$800/rocznie	(dla mieszkańców stanu)
Mieszkanie i wyżywienie:	(brak danych)	
Czesne:	$3465/rocznie	(dla osób spoza stanu)
Mieszkanie i wyżywienie:	(brak danych)	

Rząd federalny, niektóre bogatsze uczelnie oraz organizacje charytatywne oferują studentom niskooprocentowane pożyczki. W przeważającej mierze, najczęstszym źródłem stypendiów i pożyczek jest rząd federalny. Istnieją różne stypendia dla zdolnych, ale niezamożnych studentów, a także programy pracy i studiów, pozwalające na opłacanie studiów z pracy na pół etatu. Po dokładne informacje i odpowiednie podania należy zwrócić się do biura pomocy finansowej szkoły lub uniwersytetu (financial aid office), na który student zamierza pójść. Ponieważ fundusze na te cele zostały ostatnio zmniejszone, istnieje duża konkurencja.

e. *Służba wojskowa*

Jednym ze źródeł szkolenia, które jest często niedostrzegane, jest szkolenie prowadzone przez Siły Zbrojne Stanów Zjednoczonych w czasie czynnej służby i dla rezerwistów, oraz przez Gwardię Narodową (National Guard). Podczas gdy wstąpienie do Sił Zbrojnych wymaga poświęcenia całego czasu, służba dla rezerwistów oraz w Gwardii Narodowej jest «niepełnoetatową» służbą wojskową, pomyślaną dla osób pracujących na pełny etat w zawodach cywilnych. Spotkania miejscowej jednostki odbywają się zwykle w weekend'y. Każdego roku odbywają się też obozy trwające około dwoch tygodni. W zamian za to, uczestnicy otrzymują szkolenie specjalistyczne i pewne wynagrodzenie.

Wymagania do wstąpienia do służby rezerwistów, Gwardii Narodowej i służby regularnej są w zasadzie takie same:

- każda osoba musi być obywatelem USA lub posiadać kartę obcokrajowca z prawem stałego pobytu (permanent resident alien card I-551). Uchodźcy mogą ubiegać się o tą kartę po upływie roku od wjazdu do USA.

- trzeba przejść badania lekarskie

- trzeba zdać pisemny egzamin ze znajmości języka angielskiego

- zbierane są informacje o kandydacie i kontrolowane z punktu widzenia bezpieczeństwa państwowego. Wynik tej kontroli musi być pozytywny.

Kontrola ta, na potrzeby Gwardii Narodowej, nazywa się «National Agency Check». Wymagane są do tego dokumenty osobiste, pisemna deklaracja i referencje dotyczące wcześniejszej pracy lub służby wojskowej. Można zostać członkiem Gwardii Narodowej lub rezerwy nawet wtedy, kiedy kontrola nie została jeszcze zakończona.

B. WNIOSKI

Wielce pomocna dla nowo przybyłych uchodźców jest postawa zaangażowanego i odważnego włączania się w nową kulturę i poznawania języka angielskiego. Odważna postawa oznacza wykorzystanie wszystkich możliwości nauki języka i kultury amerykańskiej. Uchodźca ma wiele takich możliwości każdego dnia. Rozmowy ze współpracownikami, sąsiadami czy ze sprzedawcami na lokalnym rynku są kilkoma przykładami. Innym sposobem przyswajania sobie kultury amerykańskiej jest opuszczanie domu i badanie otoczenia, używanie środków transportu publicznego i nawiązywanie kontaktów z innymi ludźmi. Odważna postawa oznacza również, że nie należy zniechęcać się, jeśli pierwsze próby komunikowania się zakończą się niepowodzeniem, ponieważ będą one wartościową lekcją. Generalnie, uchodźcy, którzy są wytrwali w nauce języka i przyswajaniu sobie kultury amerykańskiej będą pierwszymi, którym powiedzie się w nowym życiu.

ROZDZIAŁ V

SYSTEM SPOŁECZNY, POLITYCZNY I RELIGIJNY

A. WPROWADZENIE

Rozdział ten opisuje stosunki uchodźców z organizacjami społecznymi i politycznymi w Stanach Zjednoczonych. Jest wiele takich organizacji jak: szkoły, placówki opieki zdrowotnej, biura świadczeń socjalnych, jak również instytucje polityczne od Kongresu Stanów Zjednoczonych, do lokalnych władz szkolnych. Ponieważ lokalne instytucje różnią się w zależności od miejsca działania, uchodźcy powinni otrzymać pomoc sponsora, przedstawiciela organizacji dobrowolnej lub innej kompetentnej osoby w zakresie specyficznych świadczeń, dostępnych na danym obszarze, jak również informacje o tym, jak je otrzymać.

Niniejszy rozdział został podzielony na cztery następujące tematy:

- *Świadczenia socjalne* - Pierwsza część omawia rodzaje świadczeń socjalnych dostępnych dla osób o niskich dochodach lub mających specyficzne potrzeby. Ponieważ sprawy świadczeń socjalnych zarządzane są generalnie na poziomie lokalnym, są one omówione w sposób ogólny. Bardziej szczegółowe informacje na ten temat można otrzymać od sponsora lub innych osób prywatnych.

- *Amerykańska służba zdrowia* - Amerykanie mogą korzystać z wielu świadczeń służby zdrowia. Świadczenia te mogą być kosztowne. W niniejszym podrozdziale opisane są rodzaje usług medycznych i instytucje świadczące je. Przedyskutowane są również typowe sposoby zapłaty za służbę zdrowia.

- *Rząd i prawo* - To krótkie wprowadzenie w amerykański system polityczny omawia instytucje rządu federalnego, typowe organizacje władz stanowych i lokalnych, jak również wolność i prawa w Stanach Zjednoczonych.

- *Religia w Ameryce* - W części tej krótko przedstawiona jest rola religii w życiu Amerykanów.

1. ŚWIADCZENIA SOCJALNE

Istnieje duża różnorodność świadczeń socjalnych dostępnych w większości miejsc kraju. Niektóre z nich świadczone są przez instytucje władz federalnych, stanowych lub lokalnych, inne przez prywatne agencje nie nastawione na osiąganie zysku. Cele tych instytucji są różne i dlatego nie muszą one opisywać świadczonych usług. Należy zapoznać się z nazwami i położeniem tych agencji na obszarze zamieszkania. Pomóc w tym mogą sponsor lub pracownicy organizacji przesiedleńczych. Można również znaleźć je w książkach telefonicznych pod nazwami «Stowarzyszenia» (Associations) , «Organizacje charytatywne» (Charitable organizations) lub «Agencje rządowe» (Government Agencies).

Ze względu na poprzednio podane powody, w części tej omawiane są świadczenia i programy socjalne, które są ogólnie dostępne, a nie sprawy świadczeń na poszczególnych obszarach.

W USA oczekuje się od wszystkich zdrowych ludzi, że będą pracować i utrzymywać siebie i swoje rodziny.

Istnieją dwa rodzaje programów dla ludzi permanentnie lub czasowo niezdolnych do pracy, lub nie mogących znaleźć pracy.

a. *Programy pomocy finansowej*

1. *Ubezpieczenie społeczne (Social Security)* - Jest to federalny program ubezpieczeń emerytalnych dostępny prawie dla wszystkich Amerykanów, którzy pracują. W ramach tego programu, zarówno pracodawca jak i pracownik płacą podatek rządowi federalnemu. Poza kilkoma wyjątkami wszyscy pracujący muszą płacić podatek na fundusz emerytalny (Social Security). Wszyscy objęci tym ubezpieczeniem mogą przejść na emeryturę w wieku 62 lat, ale jest ona wtedy mniejsza. Wysokość emerytury różni się w zależności od zarobków i długości okresu zatrudnienia. Poza systemem Social Security istnieją inne programy emerytalne. Wiele instytucji posiada swoje własne programy emerytalne dla długoletnich pracowników.

2. *Zasiłek dla bezrobotnych (Unemployment Compensation)* - Wiele prac objętych jest programem zasiłków dla bezrobotnych, które istnieją we wszystkich stanach i finansowane są z podatków płaconych przez pracodawców. Pracownik ma prawo do otrzymania odszkodowania za bezrobocie (gotówka) przez określoną liczbę miesięcy, jeśli pracował przez określony okres czasu (zazwyczaj 6 miesięcy) i stracił pracę z powodów

niezależnych od siebie. Osoby otrzymujące zasiłek dla bezrobotnych muszą być zarejestrowane jako poszukujące pracy, muszą przyjąć odpowiednią pracę, jeśli zostanie im ona zaproponowana i muszą zgłaszać się regularnie w publicznym biurze zatrudnienia.

3. *Odszkodowanie dla pracowników (Worker's Compensation).* - Wszystkie stany mają programy odszkodowań dla pracowników, opłacane podatkami pracodawców. Z funduszu tego pokrywa się koszty leczenia i wypłaca odszkodowanie pracownikowi, który uległ wypadkowi w pracy.

4. *Specjalne zasiłki pieniężne dla osób bez lub z niskim dochodem.* Większość ludzi w USA pracuje i w ten sposób zarabia na życie. Osoby te mogą otrzymać pewne świadczenia, takie jak Social Security, jeśli idą na emeryturę, lub odszkodowanie dla pracowników, jeśli są niezdolne do pracy. Jeśli tymczasowo nie mają one pracy, mogą otrzymać zasiłek dla bezrobotnych. Istnieją również programy pomocy dla osób, które są niezdolne do pracy, lub które nie mogą już korzystać z zasiłku dla bezrobotnych. Programy te prowadzone są przez władze stanowe i lokalne i różnią się zakresem świadczonej pomocy dla osób samotnych i dla rodzin. System zasiłków dostępny jest dla osób starszych, upośledzonych, samotnych matek lub ojców z małymi dziećmi, dla osób tymczasowo biednych, lub nie mogących pracować, ale nie jest to pożądany styl życia w USA. Wszyscy, którzy mogą pracować powinni szukać pracy i stać się samodzielni finansowo.

5. *Dodatkowy dochód emerytalny (Supplementary Security Income)* - Jest to federalny program pomocy gotówkowej dla osób mających ponad 65 lat, lub inwalidów nie mogących pracować. Pomoc ta dostępna jest we wszystkich stanach i osoby upoważnione do korzystania z niej otrzymują taki sam zasiłek federalny, niezależnie od miejsca zamieszkania w USA. Niektóre stany dodają własny zasiłek do kwoty federalnej. Podania o ten program składa się w miejscowych urzędach federalnego biura Social Security, to znaczy tam, gdzie należy udać się po kartę ubezpieczenia społecznego (Social Security card).

b. Inne programy dla osób z niskimi dochodami

Programy pomocy takie, jak kartki żywnościowe i dodatki na pokrycie kosztów ogrzewania i energii są dostępne w większości stanów; wysokość tej pomocy jest podobna wszędzie. Programy te mogą mieć duże znaczenie dla uzupełnienia dochodów osób nowoprzybyłych, głównie podczas pierwszego roku pobytu w USA, kiedy wiele z nich ma niżej płatne prace i skromne zarobki.

1. *Kartki żywnosciowe (Food stamps)* - Jest to federalny program, którego celem jest zapewnienie osobom małozarabiającym właściwego wyżywienia. Osoby starające się o tę pomoc muszą mieć niskie dochody i okresowo dostarczać zaświadczenie o zarobkach, aby nadal móc korzystać z tej pomocy. Ubiegający się otrzymują ustaloną ilość kartek żywnościowych w zależności od dochodu i wielkości rodziny. Za kartki nie można kupić towarów nieżywnościowych takich jak: alkohol lub papierosy. Kartki żywnościowe akceptowane są w większości supermarketów.

2. *Dodatek energetyczny (Energy assistance, HEAP)* - Jest to federalny program prowadzony przez władze stanowe lub lokalne, którego celem jest pomoc osobom o niskich zarobkach w pokryciu kosztów ogrzewania.

2. AMERYKAŃSKA SŁUŻBA ZDROWIA

System służby zdrowia w Stanach Zjednoczonych jest złożony i wysoko wyspecjalizowany. Jest on raczej prywatny niż uspołeczniony i dlatego też, drogi. Sponsor lub krewni mogą pomóc w lepszym zrozumieniu działania tego systemu. Niniejsza część skryptu opisuje sposoby zaspokojenia potrzeb medycznych w USA.

a. Publiczna ochrona zdrowia

Niektóre sprawy medyczne leżą w gestii władz lokalnych. Główną funkcją lokalnych władz jest ochrona zdrowia mieszkańców danego okręgu. Zwykle zajmuje się tym ośrodek ochrony zdrowia (Public Health Office) danego okręgu. Jedną z jej form jest kontrola rozprzestrzeniania się chorób zakaźnych. Ośrodki ochrony zdrowia dostarczają szczepionek przeciw chorobom zakaźnym oraz badają takie choroby jak gruźlica i choroby weneryczne. Badania i leczenie chorób zakaźnych są bezpłatne, aby wszystkim umożliwić korzystanie z nich.

Ośrodki ochrony zdrowia publicznego kontrolują również dostawy wody, czuwają nad właściwym obchodzeniem się z produktami żywnościowymi w restauracjach, kontrolują przenoszenie chorób przez zwierzęta i ogólnie są odpowiedzialne za ochronę ludności przed przeróżnymi epidemiami.

b. Prywatni lekarze

Chorzy, jak również osoby chcące skontrolować swój stan zdrowia, mogą pójść na wizytę do *prywatnego lekarza*. Wielu prywatnych lekarzy to specjaliści różnych dziedzin medycyny, dlatego też ogólne badania dokonywane są przez lekarza ogólnego lub internistę (general practitioner or internist). Wszelkiego rodzaju złamania np. leczone są przez specjalistę w tej dziedzinie - lekarza ortopedę. Zwykle przez wiele lat chodzi się do tego samego lekarza w sprawach ogólnej kontroli zdrowia.

Koszty leczenia u lekarzy prywatnych są wyższe niż u lekarzy w publicznych klinikach i zapłata za usługi jest zwykle wymagana przy każdej wizycie. Przed pójściem na wizytę do lekarza należy ustalić jej termin. Jeżeli pacjent nie jest w stanie przyjść o umówionej porze, powinien zadzwonić i odwołać wizytę. Jeśli się tego nie zrobi, lekarz może zarządać wynagrodzenia mimo, że wizyta nie miała miejsca.

c. Kliniki (Clinics)

Kliniki to ośrodki medyczne świadczące różnorodne usługi medyczne. Niektóre kliniki są prywatne, niektóre finansowane przez miejscowe władze lub fundusze charytatywne. Niżej podany jest krótki opis różnych rodzajów klinik. Ponieważ system służby zdrowia w różnych okręgach jest różny, można spotkać w swoim środowisku jeden lub wiele typów klinik.

1. *Prywatne kliniki (private clinics)* - W prywatnych klinikach pracują grupy lekarzy, zazwyczaj o różnych specjalizacjach. Ze względu na wysokie koszty, kliniki te przypominają prywatne gabinety. Konieczne jest również wcześniejsze ustalenie terminu wizyty. Jedną z pozytywnych stron kliniki prywatnej jest możliwość otrzymania pomocy od innego lekarza, jeżeli stały lekarz danego pacjenta jest nieobecny.

2. *Kliniki środowiskowe (community clinics)* - Są one całkowicie lub częściowo utrzymywane przez rząd lub fundusze charytatywne. Opłaty za usługi pobierane są w zależności od możliwości finansowych pacjenta. Pracuje w nich wielu lekarzy i dlatego też pacjent może być badany przez innego lekarza podczas każdej wizyty. Usługi klinik środowiskowych mogą się znacznie różnić, w zależności od potrzeb środowiska, któremu służą. Niektóre wymagają umówionego terminu wizyty, inne przyjmują pacjentów na zasadzie «kto pierwszy, ten lepszy». Takie miejsca są często zatłoczone i trzeba w nich długo czekać.

3. *Kliniki przyszpitalne (Hospital outpatient clinics)* - Są one związane ze szpitalem i mogą być prowadzone jak prywatne kliniki lub jak kliniki środowiskowe. Szpitale szkoleniowe dla studentów medycyny mają zwykle przyszpitalne kliniki, w których zatrudniają studentów i wykładowców.

4. *Organizacje ochrony zdrowia* - Ten rodzaj służby zdrowia działa jak duża klinika z lekarzami i często z własnym zapleczem szpitalnym. Osoba prywatna zostaje przyjęta do takiej organizacji przez podpisanie umowy o usługach, zobowiązując się do płacenia określonej sumy pieniędzy miesięcznie. Oferowane usługi są dokładnie wymienione w umowie i zwykle obejmują wszystkie koszty podstawowego leczenia i większość głównych kosztów opieki szpitalnej i zabiegów chirurgicznych. Opłata miesięczna pokrywa tylko koszty leczenia w szpitalach i ośrodkach udostępnionych przez organizacje. Kładzie się nacisk na profilaktyczną ochronę zdrowia, dlatego też doradza się przechodzić okresowe badania zdrowia, które włączone są w miesięczną opłatę.

d. Szpitale (Hospitals)

Szpitale są dostępne na większości obszarów Ameryki, włączając w to tereny wiejskie. Za wyjątkiem nagłych przypadków, ludzie idą do szpitala tylko wtedy, kiedy zlecił to lekarz lub klinika. W szpitalu leczy się raczej specyficzne problemy medyczne, niż przeprowadza ogólne badania zdrowia. Wykryte problemy zdrowotne, które nie mogą być leczone w domu i wymagają stałej kontroli lekarskiej, leczone są w szpitalu.

Opieka medyczna w szpitalu jest droga i większość szpitali wymaga od pacjenta dowodu możliwości pokrycia kosztów (takich jak ubezpieczenie, Medicaid) zanim zostanie wydana zgoda na leczenie. W każdym okręgu jest jednak jeden szpital, który przyjmie chorych nie mogących zapłacić.

e. Pogotowie służby zdrowia

W razie nagłej potrzeby, dostępne są w każdym okręgu ośrodki pogotowia służby zdrowia. Na przykład, jeśli ktoś upadnie podczas robienia zakupów i zrani sobie nogę, będzie prawdopodobnie zawieziony przez policję do pomieszczeń pogotowia ratunkowego w szpitalu.

Usługi pogotowia służby zdrowia mogą się różnić w poszczególnych okręgach. Po przyjeździe do USA należy dowiedzieć się od sponsora lub pracownika do spraw przesiedleńczych o tych usługach i sposobach korzystania z nich. Najbardziej powszechnymi usługami są:

1. *Sale pogotowia ratunkowego (Hospital emergency rooms)* - Są one zwykle czynne całą dobę. Jeśli chory lub ranny może chodzić, lub jeśli dostępny jest samochód, a szpital jest niedaleko, najlepiej, w większości przypadków, przyprowadzić chorego bezpośrednio do sali pogotowia ratunkowego. Nie wszystkie szpitale mają takie sale, należy więc dowiedzieć się, w którym szpitalu jest najbliższa.

2. *Fachowa pomoc paramedyczna* - W niektórych okręgach istnieją jednostki wyszkolonych fachowców (paramedics), którzy przyjeżdżają do domu, udzielają natychmiastowej pomocy i załatwiają, jeśli trzeba, przewiezienie do szpitala. Mimo, że nie są oni lekarzami, mają ukończone szkolenie medyczne w udzielaniu natychmiastowej pomocy. Ponieważ są oni w stanie dotrzeć szybko do domu lub na miejsce wypadku, często ratują wiele istnień ludzkich. Numer telefonu alarmowego (policja lub służby paramedyczne) - zwykle 911 lub «0» - powinien być umieszczony blisko telefonu. W nagłych przypadkach można dzwonić o dowolnej porze. Dzwoniąc, należy podać nazwisko, adres i rodzaj problemu osoby chorej np. «nie może oddychać». W niektórych okręgach usługi te mogą być płatne.

3. *Karetka pogotowia (ambulance)* - Większość okręgów posiada karetki pogotowia. Usługi te zazwyczaj są w rękach prywatnych i wymagana jest opłata. Przeważnie pacjent dostaje rachunek po otrzymaniu pomocy. Karetkę pogotowia można wezwać o dowolnej porze, dzwoniąc pod specjalny numer telefonu. Kiedy się dzwoni, należy podać te same informacje, które potrzebują służby paramedyczne.

4. *Ośrodek kontroli zatruć (Poison control center)* - W niektórych okręgach znajdują sie ośrodki kontroli zatruć, które służą telefoniczną radą w przypadkach zatrucia. Jeśli można opisać substancję lub opakowanie, pracownik ośrodka będzie mógł dać wskazówki do leczenia ofiary.

f. Dentyści

Prywatni lekarze dentyści i kliniki dentystyczne działają w podobny sposób jak instytucje świadczące usługi medyczne. Państwowe lub środowiskowe ośrodki dentystyczne należą do rzadkości. Ustalanie terminu wizyty jest zwykle konieczne. Tańsze leczenie dentystyczne dostępne jest w klinikach znajdujących się przy szkołach dentystycznych.

g. Pokrywanie kosztów usług medycznych i dentystycznych

Koszty usług medycznych są różne, w różnych częściach kraju. Nawet jeżeli nie korzysta się z nich co miesiąc, powinno się oszczędzać pewną część miesięcznych zarobków na pokrycie przyszłych kosztów leczenia. Większość tych usług w Stanach Zjednoczonych jest odpłatnie świadczona przez instytucje lub osoby prywatne. Opłaty pokrywają koszty lekarzy i pielęgniarek, zużytych lekarstw i wyposażenia oraz koszty utrzymania ośrodka zdrowia lub gabinetu. Ponieważ rząd nie udziela subsydiów ani instytucjom medycznym ani lekarzom prywatnym, muszą oni pokryć wszystkie koszty, jak również wypracować zysk.

Wiele osób jest ubezpieczonych, co pozwala im na pokrycie kosztów usług medycznych i dentystycznach. System ubezpieczeń polega na płaceniu firmom ubezpieczeniowym określonych miesięcznych kwot. Jeśli osoba ubezpieczona zachoruje, firma ubezpieczeniowa pokryje wszystkie lub część kosztów leczenia.

Czasami pracodawcy oferują pracownikom ubezpieczenie. Można również indywidualnie wykupić ubezpieczenie, jeśli pracodawca go nie daje. Zazwyczaj ubezpieczenie pokrywa również koszty leczenia członków rodziny.

Ważne jest dobre zrozumienie umowy o ubezpieczenie. Zwykle, należy ponieść samemu część kosztów medycznych, a pozostałe zostają pokryte przez ubezpieczenie. Ubezpieczenie nie pokrywa kosztów leczenia wszystkich rodzajów schorzeń. Jeśli chce się wykupić ubezpieczenie medyczne, należy zwrócić się po radę do pracodawcy lub sponsora.

Możliwe jest płacenie gotówką za wszystkie usługi medyczne. W razie nagłej choroby jednak, wszystkie oszczędności mogą zostać szybko wyczerpane. Niektórzy lekarze i kliniki wymagają opłat gotówką nawet, jeśli pacjent jest ubezpieczony. Należy w takim przypadku złożyć rachunek w firmie ubezpieczeniowej, która zwróci całość lub część kosztów leczenia.

Jakkolwiek usługi medyczne i dentystyczne są drogie w Stanach Zjednoczonych, istnieją sposoby rozwiązania tego problemu. Jest wiele wyszkolonych osób, które mogą pomóc w nagłych przypadkach, jak np. gdy dziecko zachoruje nagle w nocy. Należy pamiętać, że policja może również pomóc w takiej sytuacji. W każdym mieście istnieje numer alarmowy, który należy zapamiętać.

3. RZĄD I PRAWO

Stany Zjednoczone są krajem wielkich kontrastów. Obejmują one różne krainy geograficzne i ludzie je zamieszkujący, wywodzą się z różnych kultur i narodowości. Od samego początku Stany Zjednoczone były krajem różnych ras i kultur. W ciągu ostatnich dziesięcioleci problemy polityczne i ekonomiczne w wielu częściach świata spowodowały, że wiele ludzi szukało azylu w tym kraju i w ten sposób przyczyniło się do zwiększenia różnorodności kulturowej i rasowej. Każdy, kto zamierza żyć w USA musi przygotować się na życie i prace w środowisku wielorasowym i wielokulturowym. Wielkość kraju i różnorodność kulturowa Stanów Zjednoczonych wpływa bezpośrednio na struktury socjalne, polityczne i ekonomiczne tego kraju.

Stany Zjednoczone Ameryki składają się z 50 stanów i okręgu Columbia (District of Columbia) zwanego zwykle Washington D.C. Odległość od wschodniego do zachodniego wybrzeża wynosi ponad 3000 mil (1 mila = 1,6 km), a z północy na południe około 1600 mil. Na niezmierzonych terenach Stanów Zjednoczonych można znaleźć praktycznie wszystkie krajobrazy, klimaty i narodowości.

Życie w amerykańskich miastach oferuje szeroki wybór stylów życia i środowisk kulturowych, ale również z tego powodu wymaga ścisłego przestrzegania praw, dużej tolerancji i zrozumienia dla wielu różnych ras i grup etnicznych.

a. Struktura polityczna USA

Ninejsza część skryptu przestawi zarys struktury i działania rządu Stanów Zjednoczonych. Byłoby trudno zaprezentować tu szczegółowy opis. Uchodźcy powinni bliżej zapoznać się z amerykańskim systemem politycznym po przyjeździe do Stanów Zjednoczonych.

Stany Zjednoczone są republiką federacyjną założoną w 1789 roku, której podstawy prawne stanowi konstytucja. Jest ona najwyższym prawem kraju. Konstytucja dzieli władze polityczną na trzy rodzaje - władzę wykonawczą, ustawodawczą i sądowniczą. Każda z nich jest reprezentowana na trzech szczeblach administracyjnych: federalnym, stanowym i lokalnym.

Na *szczeblu federalnym* władzę wykonawczą sprawuje prezydent i jego gabinet. Kongres, który składa się z dwóch izb, zwanych Izbą Reprezentantów i Senatem, sprawuje władzę ustawodawczą. Sąd Najwyższy

wraz z niższymi sądami federalnymi sprawuje władzę sądowniczą. Rząd federalny ustala politykę zagraniczną, sprawy obronności narodowej, podatków oraz politykę wewnetrzną na polu gospodarki, rolnictwa i pracy.

Na *szczeblu stanowym* władzę wykonawczą sprawuje gubernator, a pozostałe władze reprezentują stanowe ciała ustawodawcze (State Legislature) i stanowe Sądy Najwyższe i Niższe.

Na szczeblu stanowym ustala się, na przykład, sprawy szkolnictwa podatków stanowych, dystrybucji alkoholu.

Na *szczeblu lokalnym,* burmistrz (mayor) lub administrator okręgowy (county executive) reprezentują władzę wykonawczą. Rada miejska lub okręgowa (city or county council) sprawuje władzę ustawodawczą, a sądy miejskie i okręgowe (city court, county court) zajmują się sądownictwem. Przykładami spraw rozstrzyganych na szczeblu lokalnym są ochrona publiczna, straż pożarna, kanalizacja.

Na wszystkich trzech szczeblach władza jest podzielona. Podział władzy politycznej nazywa się często systemem «kontroli i równowagi». Na przykład, prezydent ma prawo veta wobec uchwał podejmowanych przez Kongres, ale przy dwóch trzecich głosów przeciwnych, Kongres ma prawo odrzucić veto prezydenta.

b. Partie polityczne i wybory

Stany Zjednoczone mają wielopartyjny system polityczny, chociaż praktycznie, dwie partie dominują w całym kraju. Wybory obejmują wszystkie stanowiska, na wszystkich trzech szczeblach władzy, z wyjątkiem członków Sądu Najwyższego i niższych sądów federalnych, których powołuje prezydent. Niektóre nominacje dokonane przez prezydenta muszą być zatwierdzone przez Senat.

c. Wolność zagwarantowana prawem

Uchodźcy mieszkający w USA mają zagwarantowane te same podstawowe prawa, co każdy inny mieszkaniec Stanów Zjednoczonych. Obejmuje to sprawiedliwe traktowanie z punktu widzenia prawa. Od 1791 roku w mocy jest dziesięć pierwszych poprawek do konstytucji, znanych jako Bill of Rights. Gwarantują one:

- wolność słowa
- wolność prasy
- wolność religii
- wolność zgromadzeń
- ochronę przed nieuzasadnioną rewizją lub konfiskatą mienia

Prawa wydawane na szczeblach federalnym, stanowym i lokalnym służą ochronie tych podstawowych swobód obywatelskich.

d. Prawo w Stanach Zjednoczonych

Przepisy prawne w Stanach Zjednoczonych mają za cel ochronę praw obywateli. Każda osoba, bez względu na swoją pozycję, może być sądzona i ukarana za nieprzestrzeganie prawa. Ważne jest, aby każdy posiadał podstawowy zakres wiadomości o swoich prawach i obowiązkach, a także o głównych przepisach amerykańskjego prawa. Nieznajomość prawa lub powoływanie się na nieznajomość danego przepisu prawnego, nie chronią przed ukaraniem w przypadku popełnienia wykroczenia.

1. *Prawa federalne* - Prawo federalne stosuje się do każdej osoby mieszkającej w USA. Na przykład, prawo federalne dotyczące zatrudnienia zabrania dyskryminacji w przyjmowaniu lub zwalnianiu z pracy z powodu rasy, płci, narodowości lub religii.

2. *Prawa stanowe* - Prawa stanowe odnoszą się do poszczególnych stanów i różnią się od siebie. Na przykład: w niektórych stanach prawo wymaga przeglądu samochodu raz lub dwa razy do roku, a w innych tylko przy kupnie lub sprzedaży samochodu. W niektórych stanach można otrzymać prawo jazdy w wieku 16 lat, w innych trzeba mieć ukończone 18 lat. Wiele stanów ustala 18 lat jako wiek zezwalający na spożywanie napojów alkoholowych, inne przyjmują dolną granicę 21 lat.

3. *Prawa lokalne* - Prawa lokalne odnoszą się do poszczególnych miast i okręgów. Na przykład: prawo strefowe (zoning law) określa, która część miasta lub okręgu nadaje się do budownictwa mieszkaniowego, a która na cele urzędowe lub handlowe.

e. Porady prawne

Jeśli się jest oskarżonym o popełnienie przestępstwa w USA, pozostaje się *niewinnym* do chwili udowodnienia winy. Każdy ma prawo do otrzymania adwokata, jako swojego reprezentanta w sądzie. Jeśli ktoś nie może pozwolić

sobie na prywatnego adwokata, sąd musi zapewnić obrońcę z urzędu. Jeśli ma się problemy prawne i nie wie jak uzyskać właściwą poradę prawną, należy skontaktować się z Towarzystwem Pomocy Prawnej (Legal Aid Society) we własnym lub najbliższym mieście.

f. Egzekwowanie prawa i bezpieczeństwo publiczne

Policja jest odpowiedzialna za egzekwowanie prawa i zagwarantowanie bezpieczeństwa publicznego. Pomaga też ludności w mniej formalnych sytuacjach, jak na przykład, we wskazywaniu drogi tym, którzy się zgubili czy podążając z pomocą na miejsce wypadku.

Jakkolwiek przestępstwa i przemoc istnieją w Stanach Zjednoczonych, tym niemniej stopa przestępczości różni się w poszczególnych częściach kraju. Niezależnie od miejsca zamieszkania powinno się zachować podstawowe środki ostrożności i zamykać dom i samochód, nigdy nie nosić gotówki ze sobą i wiedzieć jakich okolic należy unikać nocą.

W czasie podróży do miejsca przeznaczenia, należy pamiętać o konieczności ochrony rzeczy wartościowych. Nieznajomość otoczenia może być łatwo zauważona przez potencjalnych złodziei. Nie należy pokazywać, nosić ani zostawiać w pokoju hotelowym wartościowej biżuterii i dużych sum pieniędzy. Zwykle można zostawić je w sejfie hotelowym na okres pobytu, dostając w zamian odpowiednie zaświadczenie. W miejscu docelowym można trzymać wartościowe rzeczy w depozycie w banku. Jest to względnie tania usługa i świadczona jest w pełnej dyskrecji.

W nagłej potrzebie należy bez wahania dzwonić po policję. W większości miast «911» jest numerem alarmowym i połączenie z nim można uzyskać bezpłatnie, dzwoniąc z budki telefonicznej lub telefonu prywatnego. Jeśli nie zna się miejscowego numeru policji, można również wykręcić «0» i telefonistka zawiadomi policję. W przypadku nieznajomości języka angielskiego należy po prostu powiedzieć «Help» lub «Emergency» i nie odwieszać słuchawki. Otwarta linia telefoniczna wskaże skąd dzwoni osoba wzywająca pomocy.

4. RELIGIA W AMERYCE

Religia zawsze odgrywała ważna rolę w życiu amerykańskim. Z trzynastu pierwszych kolonii brytyjskich, osiem było utworzonych przez ludzi uciekających przed prześladowaniami religijnymi w Europie.

Przed Rewolucją Amerykańską, każda kolonia rozwinęła swój własny system społeczny, prawny i religijny. Niektóre ze stanów, wzorując się na modelu europejskim, przyjęły prawa preferujące jedną lub kilka religii. Wraz z rewolucją, kolonie postanowiły stworzyć nowe państwo i przyjęły federalną konstytucję mającą zastosowanie we wszystkich koloniach. Pierwsze dziesięć poprawek do konstytucji znanych jako Bill of Rights zostało przyjętych w roku 1791. Pierwsza z nich gwarantuje Amerykanom wolność religii i reguluje stosunki między państwem i kościołem w USA, oddzielając te dwie instytucje od siebie. Poprawka ta stwierdza, że «Kongres nie wyda żadnego prawa określającego religię panującą w kraju, ani zabraniającego pryktykowania religii».

W roku 1947, w jednej z przełomych decyzji Sądu Najwyższego w sprawie między Evans´em a Board of Education, podano najbardziej zrozumiałą interpretację pierwszej poprawki do konstytucji:

> «Klauzula pierwszej poprawki do konstytucji mówiąca o religii panującej oznacza, że: Ani władze stanowe ani rząd federalny nie mogą stanowić o kościele. Żadne z nich nie może wydać praw, które pomagają jednej religii, pomagają wszystkim religiom, lub preferują jedną z religii. Nikt nie może ani zmusić ani wpłynąć na osoby prywatne, aby chodziły lub nie chodziły do kościoła wbrew ich woli, ani zmusić je do wyznania wiary lub braku wiary w jakąkolwiek religię. Nikt nie może być ukarany za utrzymywanie lub wyznawanie wiary lub niewiary, za chodzenie lub niechodzenie do kościoła. Żadne podatki, małe czy duże, nie mogą być nałożone na finansowanie jakiejkolwiek działalności religijnej lub instytucji religijnej, niezależnie od ich nazwy i formy jaką mogą przybrać, w celu praktykowania religii. Ani władze stanowe ani Rząd Federalny nie mogą uczestniczyć otwarcie lub potajemnie w sprawach jakiejkolwiek organizacji lub grupy religijnej i vice versa. Zgodnie ze słowami Jeffersona, klauzula przeciwko prawnemu ustanowieniu panującej religii miała za cel postawienie «ściany separującej państwo od kościoła».

Nie oznacza to jednak, że rząd jest wrogi w stosunku do religii. Mimo, że kościół i państwo mają oddzielny zakres obowiązków. tym niemniej, często współpracują w dziedzinach istotnych dla obu stron i niosących korzyści społeczeństwu.

a. Religia w amerykańskim życiu

Religia ma fundamentalne znaczenie dla współczesnych Amerykanów i większość z nich identyfikuje się z określoną religią. Badania nad wyznaniami przeprowadzone w roku 1980 wykazały następującą przynależność religijną mieszkańców USA:

Protestanci	55%
(Baptyści 26%, Metodyści 9%, Luteranie 6%, Prezbiterianie 5%, Członkowie Kościola Episkopalnego 3%, inni 6%)	
Katolicy	30%
Żydzi	3%
Inne religie	5%
Ateiści	7%

Olbrzymia większość ludności USA identyfikuje się z dwoma głównymi odłamami chrześcijaństwa: Protestantyzmem i Katolicyzmem.

Religia żydowska jest trzecią wśród światowych religii wyznawanych w Ameryce. Amerykańskie środowisko żydowskie, liczące ponad 6 milionów członków, jest najliczniejsze w świecie. Trzy odłamy tej religii: konserwatywny 42%, ortodoksyjny 28% i reformistyczny 30%, obsługiwane są przez ponad 4000 synagog w całych Stanach Zjednoczonych.

W połowie dziewiętnastego wieku zaczęły napływać do Ameryki małe grupy muzułmanów. Większe ilości muzułmanów wyemigrowały do USA w ostatnich latach doprowadzając ludność muzułmańską do ponad 400 000. Do niedawna Japończycy zamieszkali w Kalifornii i Hawajach stanowili główną grupę buddystów w USA. W wyniku dużego napływu uchodźców z Azji Południowo-Wschodniej w ostatnim dziesięcioleciu, grupa ta została wzmocniona i inne środowiska buddystów powstały na terenie całego kraju. Na wielu obszarach Stanów Zjednoczonych można znaleźć również wyznawców Hindu, którzy wyemigrowali z Indii. Świątynie Bahai zostały wybudowane w kilku głównych miastach.

b. Rola kościoła w społeczeństwie

Jedną z dziedzin, w których rząd i kościoł od dawna współpracują jest przesiedlenie uchodźców. Rząd Stanów Zjednoczonych decyduje o przyjęciu uchodźców, ale pozostawia organizacjom dobrowolnym sprawy przesiedlenia emigrantów, udostępniając fundusze na częściowe poparcie ich działalności. Wiele organizacji przesiedleńczych jest związanych z kościołem i opiera swoją

działalność na religijnie umotywowanym zaangażowaniu w przyjęcie i zapewnienie bytu nowoprzybyłym. Dzięki tej współpracy między rządem i organizacjami dobrowolnymi miliony uchodźców zostały przesiedlone do Stanów Zjednoczonych i otrzymały szansę rozpoczęcia nowego życia.

Niezależnie od religijnej przynależności organizacji sponsorującej, kościoła, synagogi, grupy ludzi czy osób prywatnych, oferujących pomoc, uchodźca powinien czuć się wolny w praktykowaniu swojej własnej religii w Stanach Zjednoczonych. Osoby te chętnie pomogą w nawiązaniu kontaktów z przedstawicielami religii reprezentowanej przez uchodźcę.

B. WNIOSKI

W niniejszym rozdziale omówione zostały złożone tematy związane ze świadczeniami, ochroną i obowiązkami uchodźców w Stanach Zjednoczonych. Uchodźcy mają te same prawa i zagwarantowaną ochronę prawną co obywatele amerykańscy, za wyjątkiem prawa wyborczego, jak również pewnych ograniczeń, takich jak, podróże poza obszarem USA oraz służba wojskowa. Z kolei oczekuje się od uchodźców jak najszybszego osiągnięcia samodzielności w życiu, głównie poprzez pracę i naukę.

System polityczny w Stanach Zjednoczonych jest skomplikowany i wielu Amerykanów może go nie znać dobrze. Wraz z poznawaniem tego systemu uchodźcy będą, szczególnie jeśli złożą wniosek o obywatelstwo, lepiej rozumieli wpływ na ich życie politycznych i prawnych praktyk stosowanych w USA.

ROZDZIAŁ VI

WSKAZÓWKI NA CO DZIEŃ

A. PYTANIE O DROGĘ I PROSZENIE O POMOC

Jeżeli zgubi się drogę, nie należy wahać się z zapytaniem ludzi na ulicy, na stacji benzynowej czy w sklepie. Ludzie są z reguły mili i pomocni. W nagłej potrzebie można zatrzymać samochód policyjny lub poprosić kogoś o zawiadomienie policji.

B. DOKUMENTY, KTÓRE NALEŻY MIEĆ PRZY SOBIE

Powinno się zawsze nosić kopię karty I-94 jak również nazwę, adres i numer telefonu organizacji dobrowolnej. Jeśli nie mówi się po angielsku, należy mieć przy sobie swój adres lub adres osoby, którą ma się odwiedzić.

C. SAMOCHÓD

Po przyjeździe do USA uchodźcy szybko zauważą, że samochód jest najbardziej popularnym środkiem transportu. Kupno samochodu jest głównym wydatkiem, do którego należy dodać koszty ubezpieczenia. Nie powinno się jeździć samochodem bez prawa jazdy i ubezpieczenia.

D. INFORMACJA TELEFONICZNA

Jeśli szuka się jakiegoś numeru telefonu należy wykręcić numer «411» informacji telefonicznej. Informacja poza obszarem lokalnym znajduje się pod następującym numerem: 1-(numer kierunkowy danego obszaru)-555-1212. Przed otrzymaniem własnego telefonu należy dowiedzieć się, gdzie znajdują się najbliższe telefony publiczne w okolicy i zawsze mieć w razie potrzeby ważne numery telefonu.

E. ALKOHOL

Jest wiele praw regulujących sprzedaż i spożycie alkoholu w Stanach Zjednoczonych. Prawa te są różne na różnych obszarach kraju. Na niektórych są nawet bardzo ostre. We wszystkich częściach Stanów Zjednoczonych prowadzenie samochodu po spożyciu alkoholu jest poważnym przestępstwem. Rezultatem tego może być kara więzienia, grzywna i/lub utrata prawa jazdy. Dzieciom nie wolno spożywać alkoholu ani kupować go w sklepach, dopóki nie osiągną 18, 20 lub 21 roku życia, w zależności od miejsca zamieszkania. Odmowa picia alkoholu nigdy nie jest uważana za niegrzeczność w Stanach Zjednoczonych.

F. NIEFORMALNOŚĆ

Amerykanie mają tendencję do bycia nieformalnymi. W codziennym życiu używane są zwykle imiona. W pracy częściej używa się nazwisk, szczególnie przed formalnym przedstawieniem się.

Wielu przełożonych i większość współpracowników woli, aby zwracać się do nich po imieniu. Tytuły, takie jak «doktor» (Ph.D.), są używane głównie przy formalnych sytuacjach w pracy. Uśmiech jest bardzo ważny i używany jest przy witaniu zarówno przyjaciół jak i obcych.

G. SFERA PRYWATNA

Amerykanie przywiązują dużą wagę do sfery prywatnej, mimo nieformalnego stylu życia. Ludzie rzadko odwiedzają innych bez wcześniejszego zadzwonienia lub zaproszenia.

Sprawy finansowe uważa się prywatne. Pytanie o zarobki lub o koszty domu, samochodu etc. traktowane jest jako niegrzeczność.

H. PUNKTUALNOŚĆ

Czas jest wysoko ceniony. Amerykanie próbują być punktualni i oczekują punktualności od innych. Ustalanie terminów spotkań i dotrzymywanie ich jest konieczne w życiu prywatnym i publicznym. Jeżeli nie ustali się terminu spotkania przed pójściem do jakiegoś biura, może się zdarzyć, że nie zostanie się przyjętym, a jeśli nie można przyjść na umówione spotkanie, lub przewiduje się conajmniej 15 minutowe spóźnienie, należy zadzwonić i wyjaśnić sytuację.

I. PALENIE TYTONIU

Wielu Amerykanów nie pali papierosów i może oczekiwać od innych powstrzymania się od palenia w ich domach lub miejscu pracy. W niektórych restauracjach i miejscach publicznych, takich jak autobusy, palenie jest zabronione lub dozwolone tylko w niektórych częściach.

J. HIGIENA OSOBISTA

Większość Amerykanów kąpie się lub bierze prysznic codziennie, myje zęby przynajmniej dwa razy dziennie, myje głowę bardzo często, jak również pierze ubrania. Istnieją setki produktów, takich jak dezodoranty, środki do higieny jamy ustnej, szampony i środki piorące, które są specjalnie produkowane do tych celów.

K. DAWANIE NAPIWKÓW

Przyjętym zwyczajem jest dawanie napiwków kelnerom w restauracjach i kierowcom taksówek w wysokości około 15% rachunku. Należy poinformować się u sponsora o innych usługach, za które właściwe jest dawanie napiwków. Niewłaściwe jest dawanie pieniędzy lub napiwków policjantom lub innym pracownikom rządowym, w podziękowaniu za ich pomoc.

L. PISOWNIA CYFR

Cyfra «jeden» pisana jest zwykle w formie jednej pionowej kreski. Amerykanie piszą « 1 » a nie « 1 ».

Cyfra «siedem» pisana jest zwykle bez poprzecznej kreski: «7», a nie « 7 ».

Tysiące oddziela się raczej raczej przecinkiem niż kropką, np 5,600, a nie 5.600.

Liczby dziesiętne oddziela się od liczb całkowitych kropką, a nie przecinkiem, np. 9.85 a nie 9,85.

M. SPRAWY PIENIĘŻNE

System monetarny w USA oparty jest na dolarze. Monetą o najniższej wartości jest «penny» (jeden cent). Dolar dzieli się na 100 centów. Poniżej podane są wartości amerykańskich monet.

1. Monety

Penny	(1 cent)	1¢	lub	$ .01
Nickel	(5 centów)	5¢	lub	$ .05
Dime	(10 centów)	10¢	lub	$ .10
Quarter	(25 centów)	25¢	lub	$ .25
Half-dollar	(50 centów)	50¢	lub	$ .50
One dollar	(100 centów)			$1.00

2. BANKNOTY

Jeden dolar	one dollar	$1.00
Dwa dolary	two dollars	$2.00
Pięć dolarów	five dollars	$5.00
Dziesięć dolarów	ten dollars	$10.00
Dwadzieścia dolarów	twenty dollars	$20.00
Pięćdziesiąt dolarów	fifty dollars	$50.00
Sto dolarów	one hundred dollars	$100.00

Dla przykładu, liczbę dwa dolary i 30 centów pisze się $2.30.

N. WAGI I MIARY

1. Miary długości

1 mila (mile) = 1,790 jardów (yards) = 5,280 stóp (feet) = 1.609 km
1 jard (yard) = 3 stopy (feet) = 91.44 cm
1 stopa (foot) = 12 cali (inches) = 30.48 cm
1 cal (inch) = 2.54 cm

2. Miary powierzchni

1 mila^2 (square mile) = 640 amerykańskich akrów (acres) = 258.999 ha
1 akr = 43,600 stóp^2 = 4,800 jardów^2 = 0.405 ha
1 jard^2 = 9 stóp^2 = 0.836 m^2
1 stopa^2 = 144 cale^2 = 929 cm^2
1 cal^2 = 6.45 cm^2

3. Jednostki wagi

1 tona = 1.016 ton metrycznych
1 funt (pound) = 16 uncji (ounces) = 453.592 gram
1 uncja = 28.350 gram

4. Jednostki pojemności

1 galon (gallon) = 4 kwarty (quarts) = 8 pintów (pints) = 3.785 litra
1 kwarta = 2 pinty = 0.946 litra
ćwierć kwarty (cup) = 0.285 litra

ROZDZIAŁ VII

AMERYKAŃSKIE ŚWIĘTA

NOWY ROK (New Year's Day), 1 stycznia - Święto ustawowe we wszystkich stanach.

URODZINY MARTINA LUTRA KING´A (Martin Luther King's Birthday), 15 stycznia - Tego dnia czczona jest pamięć wielkiego przywódcy ruchu o prawa społeczne. Obchodzone we wszystkich stanach.

URODZINY LINCOLNA, 12 luty - Święto ustawowe w wielu stanach.

DZIEŃ WALENTEGO (Valentine's Day), 14 luty - Tego dnia wymienia się słodycze, kwiaty i inne dowody uczucia.

URODZINY WASZYNGTONA (George Washington's Birthday) - Trzeci poniedziałek lutego, upamiętnia założyciela i pierwszego prezydenta Stanów Zjednoczonych. Święto ustawowe w większości stanów.

ŚRODA POPIELCOWA (Ash Wednesday) - Pierwszy dzień Wielkiego Postu, zwykle w lutym lub marcu.

DZIEŃ SW. PATRYKA (St. Patrick's Day), 17 marca - Upamiętnia śmierć patrona Irlandii.

PRIMA APRILIS (April Fool's Day), 1 kwietnia - Obchodzone podobnie jak w Polsce.

NIEDZIELA PALMOWA (Palm Sunday) - Niedziela przed Wielkanocą.

WIELKI PIĄTEK (Good Friday) - Piątek przed Wielkanocą.

WIELKANOC (Easter Sunday) - Dzień zmartwychstania Chrystusa czczony przez Chrześcijan na całym świecie.

PASSOVER, 5-13 kwietnia* - Święto żydowskie znane jako Uczta Wolności. Upamiętnia opuszczenie Egiptu przez Żydow i ich wyzwolenie.

DZIEŃ MATKI (Mother's Day) - Pierwsza niedziela maja.

SHAVUOT, 26-27 maja* - Świeto żydowskie upamiętniające 10 przykazań i cały Torah.

DZIEŃ PAMIĘCI NARODOWEJ (Memorial Day) - Ostatni poniedziałek maja; święto obchodzone dla uczczenia pamięci poległych w wojnach. Dzień ten zaczęto obchodzić podczas Wojny o Niepodległość.

DZIEŃ FLAGI (Flag Day), 14 czerwca - Święto obchodzone w niektórych stanach, upamiętniające przyjęcie flagi amerykańskiej przez Kongres Kontynentalny w roku 1777.

DZIEŃ OJCA (Father's Day) - Trzecia niedziela czerwca.

DZIEŃ NIEPODLEGŁOŚCI (Independence Day), 4 lipca - Święto ustawowe obchodzone we wszystkich stanach. Tego dnia w 1776 roku przyjęto Deklarację Niepodłegłości.

ŚWIĘTO PRACY (Labor Day) - Pierwszy poniedziałek września. Święto ustawowe dla uhonorowania amerykańskich pracowników. Jest ustawowym świętem we wszystkich stanach kończącym zwykle letnie wakacje.

ROSH HASHANA, 16-17 września* - Żydowski Nowy Rok.

YOM KIPPUR, 24-25 września* - Żydowskie święto obchodzone jako dzień pokuty, czczone poprzez modlitwę, post i skruchę.

SUCCOTH, 30 września-7 października*- Żydowskie święto na zakończenie żniw (kuczki - tabernacles). Ósmy dzień Succoth znany jest jako Shemini Atsereth.

SIMCHAT TORAH, 6 października* - Święto żydowskie upamiętniające Torah.

---

*Wszystkie świeta żydowskie rozpoczynają się o zachodzie słońca poprzedniego dnia i kończą o zachodzie słońca ostatniego dnia świąt. Daty świąt zmieniają się co roku, ponieważ obchodzone są one według kalendarza żydowskiego, który różni się od kalendarza obowiązującego w USA.

DZIEŃ KOLUMBA (Columbus Day) - Drugi poniedziałek października, upamiętnia odkrycie Ameryki w 1492 roku. Jest ustawowym świętem w wielu stanach.

WIGILIA WSZYSTKICH ŚWIĘTYCH (Halloween), 31 października - Tego dnia dzieci ubieraja się w kostiumy i odwiedzają domy w ich dzielnicy, prosząc o słodycze i wyrządzając psoty w razie niepoczęstowania.

DZIEŃ WETERANA (Veteran's Day), 11 listopada - Ustanowiony dla uczczenia weteranów amerykańskich sił zbrojnych. Jest świętem ustawowym w większości stanów.

ŚWIĘTO DZIĘKCZYNIENIA (Thanksgiving Day) - Zwykle czwarty czwartek listopada, święto wyrażające wdzięczność Amerykanów za obfitość ziemi. Na uroczystej kolacji spożywa się tradycyjne amerykańskie potrawy jak indyka, słodkie ziemniaki, kukurydzę i ciasto z dyni. Tego dnia spotykają się także całe rodziny. Tradycja mówi, że święto to po raz pierwszy było obchodzone przez pierwszych osadników. Dzień ten jest ustawowym świętem we wszystkich stanach.

BOŻE NARODZENIE (Christmas Day), 25 grudnia - Jest to święto religijne i ustawowe, obchodzone we wszystkich stanach, upamiętniające narodziny Chrystusa.

ROZDZIAŁ VIII

ORGANIZACJE DOBROWOLNE W USA

Mamy nadzieję, że informator ten dostarczył odpowiedzi na niektóre pytania. Życzymy Państwu długiego i szczęśliwego życia w Ameryce.

Witamy i powodzenia!

AMERICAN COUNCIL FOR NATIONALITIES SERVICE - ACNS
(Amerykańska Rada do Spraw Różnych Narodowości)

AMERICAN FUND FOR CZECHOSLOVAK REFUGESS - AFCR
(Amerykański Fundusz dla Uchodźców z Czechosłowacji)

BUDDHIST COUNCIL FOR REFUGEE RESCUE AND RESETTLEMENT
(Buddyjska Rada do Spraw Przesiedlenia Uchodźców)

CHURCH WORLD SERVICE - CWS (Światowe Biuro Kościołów)

HEBREW IMMIGRANT AID SOCIETY - HIAS
(Towarzystwo Pomocy Żydowskim Emigrantom)

IDAHO INTERNATIONAL INSTITUTE (Międzynarodowy Instytut Idaho)

INTERNATIONAL RESCUE COMMITTEE - IRC
(Międzynarodowy Komitet Uchodźczy)

IOWA REFUGEE SERVICE CENTER
(Centrum Pomocy Uchodźcom w Iowa)

LUTHERAN IMMIGRATION AND REFUGEE SERVICES - LIRS
(Luterańskie Biuro do Spraw Imigracji Uchodźców)

MIGRATION AND REFUGEE SERVICES
(Biuro do Spraw Uchodźców i Migracji)

POLISH-AMERICAN IMMIGRATION AND RELIEF COMMITTEE - PAIRC
(Polsko-Amerykański Komitet Emigracyjny)

PRESIDING BISHOP'S FUND FOR WORLD RELIEF - PBF
(Biskupi Fundusz Uchodźczy)

TOLSTOY FOUNDATION - TF (Fundacja Tołstoja)

UNITED STATES CATHOLIC CONFERENCE - USCC
(Amerykańska Konferencja Katolicka)

WORLD RELIEF OF THE NATIONAL ASSOCIATION OF EVANGELICALS - WR (Biuro Uchodźcze Narodowego Zrzeszenia Ewangelików)